

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्दभूमि

THE ANANDA-BHOOOMI

(BUDDHIST MONTHLY)

(महानायक भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको पार्थिव शरीर ग्रन्तिम दर्शनका निम्नित राखिएको दृश्य ।)

एक प्रतिको ३।

वार्षिक ग्राहक शुल्क ३०।

आजीवन ग्राहक शुल्क ३००।

बुद्धसम्बत् २५३४

नेपालसम्बत् १११०

वर्ष १८

प्रङ्गापुन्ही

त्रैलाथ्व

अंक ५

विक्रमसम्बत् २०४७

1990 A. D.

Vol. 18

भाद्र

September

No. 5

[अन्तिम कधर पेजको वाकी]

एको हो । नेपाल बाहिरको आयातीत धर्मको प्रभावलाई भजबूत पार्न गरिएको विविध षड्यन्त्रकारी व्यवस्थासँग सामना गरेर पनि नेपालमा बौद्धहरूले आपनो अस्तित्व राख्न समर्थ भएको छ । संघका उपाध्यक्ष पूर्णरत्न शाक्य द्वारा भगवान् बुद्धप्रति पुष्पार्चन र कोषाध्यक्ष नेमकर शाक्यद्वारा पूज्य भिक्षुमा दक्षिणा प्रदान गरिएको सो बेला सचिव सुवर्ण शाक्यले बुद्धलाई श्रद्धापूर्वक सदास्थिर राख्ने उत्तरदायित्व उपासक उपसिकाको हो भन्नुहुँदै आफूले सुनेको धर्मदेशना आपना परिवार र छर छिमेकलाई बताई व्यवहारमा उत्तर्नु पर्छ भन्नुस्थिरो ।

[नेपालभाषा]

भिक्षु अमृतानन्दया पुण्यस्मृति

१११० यैलाख्य ७, ये--

थनया गणमहाविहारया भिक्षुपि व उपासक उपासिकावर्गपिनिपाखे महानायक भिक्षु अमृतानन्द मदुगु

न्हयन्ह डुकुन्ह वस्पोलया गुणानुस्मरण यानाः वस्पोलयात् सुगति, निर्वाण शान्ति कामना यानाः पुण्यानुसोदन याः तु जुल । भिक्षुपि सुबोधानन्द व प्रज्ञारश्मि सहित उपासक वर्गपि सहित चवनाः बुद्धपूजा व धर्मदेशना नं जूगु जुल ।

शोकसभा

१११० यैलाख्य ५, ये--

बंगु यैलाख्य प्रतिपदा गुलाधर्म समाप्तिया दि कुन्ह
मदुहु महास्थविर डा. भिक्षु अमृतानन्द महानायकालु
सन्ति नेपाला बौद्ध संघसंस्थापिनि संयुक्त आयोजनावृ
थनया श्रीघःविहारय श्रद्धाङ्गजली शोकसभाया आयोजना
जुल । लामा गुरु छेचुकुस्थो दुर्गा संघसंस्थाया प्रतिनिधित्व
पाखे पुष्प श्रद्धाङ्गली व दुःखया निः न चवनाः श्रद्धा
व्यक्त यात । सनाया सुरुह भिक्षु अमृतानन्दया मूह
शिष्य भिक्षु अश्वघोष महास्थविरं वस्पोल अमृतानन्दया
जीवनी, इच्छा व देनयाबारे दुर्घंग मनुना व्यंक
बिज्यात ।

५

निर्वाण कामना

आनन्दभूमिका संरक्षक महानायक भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको परलोक
भएकोमा बुद्धानुभावले वहाँलाई निर्वाणत्व प्राप्त होस् भनी
हार्दिक कामना गर्दछौं ।

- आनन्दभूमि परिवार

आनन्दभूमि

संरक्षक

महानायक आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर

प्रधान-सम्पादक
भिक्षु अद्वयोष

व्यवस्थापक
भिक्षु मैत्री

३०८

सम्पादक
सुवर्ण शाक्य
फोन नं. २-१२८५५

व्यवस्थापन-सहयोगी
श्रामणेर कोण्डञ्ज
श्रामणेर अस्सजि

कार्यालय
'आनन्दभूमि'

नगर-कार्यालय
'संघाराम'

आनन्दकुटीविहार
पोष्टबक्स नं. ३००७
स्वयम्भू, काठमाडौं
फोन नं. २-७१४२०

३०८

प्रकाशक
आनन्दकुटी विहारगुठी
आनन्दकुटी, काठमाडौं

भिक्षु-तालीम-केन्द्र
क्षेत्रपाटी, ढल्को,
काठमाडौं।
फोन नं. २-१५०२०

जस्तो अर्काको गाई चराउने गोठालाले दूध भेटाउन सबदैन, त्यस्तै धेरै धर्मका कुरा
गर्न जानेर पनि तदनुसार आचरण न गर्नेलाई श्रमणत्व फल प्राप्त
हुन सबदैन।

सुम्पादकीय

बुद्धधर्म र सांस्कृतिक परम्परा

बुद्धधर्म एक व्यावहारिक धर्म हो, यस कुरालाई सायद कसेले पनि नकार्न गान्हो पर्ला । बुद्धधर्मका नियम सरलभन्दा सरल र कठिनभन्दा कठिन प्रकारले अपनाइन सकिने विषयहरूको माध्यम रहेको छ । यसको मतलब जसलाई जतिसम्म नियमको दरकार छ, त्यसले त्यतिमात्र नियम लिन सकिने अवस्था यसमा छ । यसेले यसमा कारपात कमेमात्र देखिएला तर अन्न प्रशस्त पाइन्छ ।

बुद्धधर्मावलम्बीहरू बुद्धको उपदेश अनुसार रही बुद्धप्रति श्रद्धा राखेर पनि स्थानीय समाजको प्रभावबाट उनीहरूले बुद्धधर्मको उपदेशसँग न मिल्ने काम कुरा गरिरहने गरेका छन् । हिन्दू संस्कारले जरो गाडेको हुनाले उनीहरू बौद्धआचरण अनुकूल व्यवहार गर्न हिचकिचाउँछन् । बुद्धधर्मको उपदेश अनुसार आचरण गर्न सिकाउने भिक्षुहरूप्रति उनीहरू पूर्वाग्रह राख्दछन् र बुद्धोपदेश अनुकूल सुधार गर्न चाहनेलाई बढ़ता र जान्ने भनी उनीहरूको कुरामाथि गलत फहमी प्रचार गरिदिन्छन् । यसो हुँदा अबौद्धहरूको अगाडि बौद्धसमूहकै सम्मान घट्न गएको छ र बौद्धहरू अरुको धर्मग्रहण गर्न जस्ता देखिन लागेका छन् ।

संस्कृति-परम्परा बेलाबखत अनुसार समाज परिस्थिति अनुकूल हुने कुरा नबुझनु धर्मन्धता हो । धर्मको नाउँमा असीम श्रद्धाका साथ गरिने संस्कारविधिले वास्तविक धर्मलाई अवगत नगरी एकोहोरो र जिद्दीबाल बनाइदिएको छ । बुद्धधर्म शोषणविहीन समाज निर्माण गर्न एउटा प्रयत्न हो । शोषणको अर्थ नबुझनेहरू यस्ता प्रयत्नलाई धर्म सम्झौदैनन् । पूजापाठ र सांस्कृतिक विधिव्यवहारलाई नै धर्म संक्षेर समय बिताउनेहरू परम्परालाई शुद्ध धर्म ठान्ने भएका छन् । यसले गर्दा वास्तविक बुद्धधर्म क्षीण हुँदैगएको छ ।

आज बुद्धधर्मावलम्बीले आफूलाई बौद्ध भन्ने हो भने पहिले बुद्धको शिक्षालाई मनन गर्नु आवश्यक छ । यसरी मनन गरिसकिएपछि व्यवहारमा पनि प्रयोग गर्नुपर्छ । आधुनिक समाजअनुकूलको शिक्षा ग्रहण न गरेका पुराना ढकी बोक्ने बूढीहरू र आपनै परम्परागत पेशामा मात्र लागिरहेका बूढाहरूले परम्परामाथि जिद्दी गर्नु अस्वाभाविक नभएतापनि समाजमा आपनो आवाज राख्न चाहने, आफूलाई बौद्धनेता भनाउन चाहने, आफूलाई बुद्धधर्मको ज्ञाता भनाउन चाहनेले परम्परागत रूढीबूढीलाई त्याग्न नसक्नु भने बुद्धधर्मप्रतिको ठूलो अनादर हो । यसलाई मनन गरी आफूले जाने बुझेसम्म अरुलाई पालन गराउन प्रेरित गर्ने र आफूले पनि पालन गर्दैलैजाने गर्नु आजको बुद्धधर्म विकासको लागि अत्यन्त आवश्यक भएको छ । प्रचारवादीमात्र भएर बुद्धधर्म उत्थान हुने होइन र प्रचारका साथे व्यवहारवादी पनि हुनु बुद्धधर्मको उत्थानको कारण हुने कुरालाई गम्भीरतापूर्वक अपनाउनुपर्ने भएको छ ।

राजा प्रसेनजित कोशलका परिवारहरू

○ आचार्य भिक्षु अमृतानन्द

कोशलाधिपति महाकोशल महाराजाका प्रसेनजित कोशल नामका छोरा र कोशलदेवी नामक छोरी थिए । कोशलदेवीको विवाह राजा विम्बिसारसंग भएको थियो । महाकोशल महाराजाको बावरीय भन्ने ब्राह्मण र अग्निदत्त (=अग्निदत्त) भन्ने ब्राह्मण पुरोहित थिए ।

प्रसेनजित कोशलराजाले आफ्नो शिक्षा तक्षशिलाका एक प्रमुख आचार्यद्वारा पाएका थिए । तक्षशिलामा जाँदा नगर बाहिर एक सत्तलमा बास बस्दा थ्याँ, बैशालीबाट आएका महालि लिच्छवी राजकुमार र मल्लराज्यको कुशीनगरबाट आएका बन्धुल भन्ने राजकुमारहरूसंग भेट भई तीने जनाको एक राय भई तक्षशिलामा एक प्रमुख आचार्यकहाँ शिल्पशास्त्र अध्ययन भरी आ-आफ्नो देशमा फर्के । राज्यमा फर्केर प्रसेनजित कोशलले आफ्ना पिता महाकोशल महाराजालाई देखाएँको शिल्प प्रदर्शनीबाट प्रभावित भई महाकोशल महाराजाले आफ्नो छोरा प्रसेनजितलाई राज्याभिषेक दिए । सुत्तनिपात-ग्रथकथा अनुसार महाकोशल जाको मृत्यु भएपछि राज्याभिषेक पाएको कुरा उल्लेख भएको छ । महाकोशलको देहान्तपछि बावरीय पुरोहित-को पनि प्रसेनजित कोशलले शिक्षा पाएको कुरा छ । जेनजित कोशल राजाले मगधराजा सेनीय विम्बिसारको विहिनीसंग विवाह गरेका थिए । जब अजातशत्रु राज्यले आफ्ना पिता विम्बिसारको निर्दयतापूर्वक हत्या

गरे, त्यसको सुतले कोशलदेवीको पनि मृत्यु भयो । आपनी बहिनी कोशलदेवीलाई बाबु महाकोशल राजाले दाइजो दिइराखेको 'काशी' गाउँ, 'त्यस्ता मातृपितृ हत्यारालाई दिन्न' भनी प्रसेनजितले मुद्दा चलाए । अजातशत्रु राजाले त्यस गाउँको बारेमा युद्ध छेडे । एक-दिन, प्रसेनजित कोशलराजा युद्धमा पराजित भई भागेर एकले आफ्नो देशतिर फक्किरहेको बेलामा, एक पुष्पउद्यानमा एक सुन्दरी केटीलाई देखी उसको आचरण तथा रूपलावण्यमा मुग्ध भई मलिलका मालिनीलाई महिषी बनाए ।

भगवान् बुद्ध श्रावस्तीमा पालनुभई जेतबन विहारमा स्थायीरूपले बस्नुभइसकेपछि एक दिन कोशलराजाले शयकडौ भिक्षुहरू अनाथपिण्डिक तथा विशावा महाउपासिकाको घरमा गढरहेको देखी राजाले पछि बुद्ध प्रमुख ५०० भिक्षुसङ्गलाई निस्त्याए । बुद्धसंग विशेषरूपले घनिष्ठ नाताजोने इच्छाले प्रसेनजित कोशलले कपिलवस्तुका शाक्यहरूकहाँ एक शाक्यकन्या मान्न पठाए । शाक्यहरू आफ्नो वंशका कट्टर पक्षपाती भएको हुँदा, आपसमा अनेक छलफल तथा विचारविमर्श गरिसकेपछि, भगवान् बुद्धका काकाको छोरा महानाम शाक्यका नागमुण्डा भन्ने दासीको पुत्री वासभवत्तियालाई दिने निर्णय शाक्यसंघले गरे । भगवान्को काकाको छोरा महानाम शाक्यकी छोरी पाएँ भनी अति प्रसन्न भई प्रसेनजित कोशल राजाले उनलाई विवाह गरी महिषी बनाए ।

यस्ते सोमा र सकुला नामक दुई दिवी बहिनीहरू पनि राजाका पत्नी थिए। साथे श्रावस्तीका एक धनाढ़ीकी छोरी उद्धिरी पनि उनकी पत्नी थिइन्।

प्रसेनजित कोशल राजाको वासभवतिया (=वासभ क्षेत्रीया) को तरफबाट जन्मेको विडूष राजकुमारलाई,— बुद्धलाई प्रभावित पाने विचारले राजाले—तन्मेरीमा ते सेनापति पदमा राखिदै। १६ वर्षको उमेरमा राजकुमारले आफ्नी आमा दासीपुत्री अन्ने थाहायाई, शाक्यहरूसँग प्रतिशोधनिने भावनाले,— कारायण आमात्यको राजनेत्रिक चालबाजीमा परी, आफ्नो बाबुलाई धोखादिई श्वेतछत्र धारण गरी राजा भएपछि—कपिलवस्तुबासी धेरे शाक्यहरूलाई हत्या गरेका थिए। प्रसेनजित कोशलका ब्रह्मदत्त अन्ने छोरा पनि थिए। जो पछि मिक्षु भई अरहत् भए। जेत राजकुमार पनि प्रसेनजित कोशलकै छोरा हुन्। यस्ते उनका अर्का दुई छोराहरू पनि छन् अनिन्द्य। छोरीहरू मध्ये वजिरी र सुमना छन्। यसमध्ये सुमना राजकुमारी पछि मिक्षुणी भई अरहत् पनि भइन्। जेतवनाराम विहारहरू बनाउन सिद्धिएपछि, बुद्धलाई बाटो हेर्नजान सुमना राजकुमारीलाई पनि पठाउन प्रसेनजित कोशलसँग अनाथपिण्डिक गृहपतिले विनित गर्दा, राजा अत्यन्त प्रसन्न भई सात-वर्षीया सुमना राजकुमारीलाई, ५०० कुमारीहरू साथ दिई पूर्णकलशहरू, फूलमालाहरू हातमा समात्न लगाई, बुद्धको स्वागतार्थ पठाएका थिए। भगवान् बुद्धको उपदेश सुनी सुमना राजकुमारी उसेबेला लोतापत्र पनि भएकी थिइन्। उद्धिरी रानीको तर्फबाट जन्मेकी जीवन्ती अन्ने छोरीको मृत्यु चाँडै ने भएको थियो।

प्रसेनजित कोशल राजाका उग्गो (—उग्र वा उद्ग) सिरिवड्ड (=श्रीवर्ध) अन्ने महामन्त्री थिए।

तक्षशिलामा शिल्पशास्त्र अध्ययन गर्दाका साथी, कुशीनगरको बन्धुल मल्लराजकुमार— जो मल्लदेश छाडी पछि बन्धुल मल्लिकादेवीका साथ श्रावस्तीमा आएका थिए, यिनी सच्चा राजमत्त थिए—लाई सेनापतिको पदमा राखे। बन्धुल सेनापतिप्रति अरू उच्चस्थ राजकर्मचारी-निकै ईर्ष्या गर्दथे र राजा र सेनापतिका बीच भेदनीति खेलदथे। जब सेनापति आपना ३२ छोराहरूका साथ राजदरबारमा आउंदथे तब उनको साथमा—जनप्रियताको हेतुले—शयकडौ मानिसहरू पछि पछि हुन्थे। यही मौका छोपी भेदनीति खेल्ने ईर्ष्यालु उच्चस्थ राजकर्मचारीहरूले राजाको मनमा बन्धुल सेनापतिप्रति ठूलो आशंकाको बीउ रोपिदै र यिनीहरूलाई मार्नलगाउने बड्यन्त समेत गराउन सफल भए। भेदनीतिको बाग्जालमापरी, आफ्नो बुद्धि पुन्याउन नसकी, दुर्बुद्धिको आधार लिई, एक दिन प्रसेनजित कोशल राजाले निरपराधी, कर्तव्यपराण, परमराजमत्त, बुद्धिमानी तथा न्यायप्रेमी बन्धुल सेनापति-लाई उनका ३२ जना छोराहरूका साथ प्रत्यन्त देशमा झगडा समाधान गरी आउनू भनी आज्ञा दिई; त्यहाँबाट फर्केर आएको बेलामा निर्वयतापूर्वक सबैलाई हत्या गराए। पछि यिनीहरूमा कुनै पनि दोष नभएको बुझी, अत्यन्त पश्चात्ताप गरी राजाले उनके भाऊजा दीर्घकारायणलाई सेनापतिस्थानमा राखे। यस निहित कार्यपदि राजाको मनमा कहिले पनि शान्ति भएन।

राजाका काल र शुक्ल अन्ने दुई मन्त्रीहरू पनि थिए। यो मध्ये, एक दिन राजाले प्रादूराहान दिएकोमा बेखुशी भएको कारण र बुद्धको श्रीमुद्भवाट उपदेश पनि सुन नपाएको जस्ता कारणहरूले गर्दा, काल मन्त्रीलाई देशबाट निर्वासितगरे। तथा त्यसी कार्यमा प्रसन्न भएन्

(वाकी ७ पेजमा)

धर्मनिरपेक्षता प्रजातान्त्रिक सिद्धान्तका एक आधारभूत मूल्य

○ लोकबहादुर शाक्य

नेपाली जनताको महान् त्याग र बलिदानबाट प्राप्त भएको बहुदलीय प्रजातान्त्रिक व्यवस्थाको मौलिक हकमा सभा संगठन गर्ने, विरोध प्रदर्शन गर्ने, राजनीतिक-धार्मिक स्वतन्त्रस्थले बाँच्ने, वाक् तथा प्रकाशन, आवत-जावत, सम्यक् आजीवको सिद्धान्तद्वारा अर्थ चर्चाजन, शान्तिपूर्ण तथा समुन्नत समाज सिर्जना गर्ने चायतका यावत् स्वतन्त्रता पर्दछन् । मानवीय हक अधिकार प्रयोगको साथसाथै बुद्धिजीवी, राजनीतिज्ञ, धर्मतिमा, ज्ञासक, कर्मचारी, प्रहरी, सैनिक, किसान, मजदुर, निर्वार्थी, गृहस्थी समेत प्रत्येक नागरिकले आ-आपना संवय पालन गर्न सकेको खण्डमा नै मौलिक हक संरक्षण हुँदै । अतः बहुदलीय प्रजातान्त्रिक व्यवस्थालाई उद्दृष्टि पार्दै मुलुकलाई उँभो लगाउने जिम्मेवारी सम्पूर्ण नेपाली जनताको कांचमा आइपरेको तथ्य अति नै चिन्तन लालनको कुरा भैरहेकोछ । यसरी शोषणरहित समाज सिर्जनाको लागि एकजुट हुने वातावरण सिर्जना गर्न सक्छो माग भैरहेकोछ ।

विशेषगरिकन विश्वका अधिकांश जनता धार्मिक दृष्टिको भएकोले धार्मिक क्षेत्रमा आ-आपनो मत र निवालाई स्वतन्त्रतापूर्वक परिपालन गर्नु गराउनु सम्पूर्ण कुरा हुन आएको छ । समान दृष्टिकोण अप-नसक्नु तथा सहिष्णुताको भावना जगाउन नसक्ने

अवस्थामा धर्मको नाममा विवाद चली मानवले मानवको संहार गरेको उदाहरण पनि यत्तत्र पाइन्छ । वास्तवमा धर्म विवादको कारण होइन । सबै धर्मको उद्देश्य अकुशल कार्यमा नलागी कुशल कार्यमा लाग्नु नै हुन्छ । कुनैपनि धर्मको मौलिक सिद्धान्तलाई गहिरिएर चिन्तन मनन गर्दा बाटो अलग अलग भए पनि गत्तव्य स्थान एउटै हुन्छ । धर्मधर्मको बीच वादविवाद उठाउनु बाढ्छनीय हुन तर धर्म संचालन गर्नहरूले धर्मको मर्म चिपरीत अहंकार ममकारको भावनाद्वारा धर्मको नाममा विकृतिपूर्ण स्थिति सिर्जना गरेको पाइन्छ । राज्यशासन धर्म अनुरूप संचालन गर्नसकेमा निश्चय पनि शान्तिपूर्ण, समुन्नत र न्यायोचित समाज सिर्जना गर्न मद्दत मिल्दै तर धर्मलाई राजनीतिमा मुश्यियो भने एकतामा खलबलिन्छ । हाम्रो इतिहासलाई दृष्टि दिएमा राणाशासनको बखतमा पनि नेपाललाई हिन्दुराज्य भनिएन । २००७ साल र २०१५ सालको संविधानमा पनि त्यो शब्द उल्लेख गरिएको थिएन । २०१६ सालमा पञ्चायती संविधानमा मात्र हिन्दुधर्मलाई राष्ट्रिय धर्म घोषणा गर्दा अरु धर्म अराष्ट्रिय हुनगयो । बुद्धले प्रतिपादन गर्नुभएको बुद्धधर्मलाई हिन्दुधर्मको शाखा गर्ने दुष्प्रयास गरिएको दुःखदायी घटना पनि घट्यो । आपनो धर्मको दर्शन तथा सिद्धान्तलाई राम्ररी प्रचार गरेर दिगो गर्ने तरफ नलागी अरु धर्मलाई काबुमा पार्ने प्रयास कदापि सक्न नहुने तथ्य

विश्वको इतिहासबाट छलंङ्गः तुल्याएको छ । कुनै खास धर्मलाई एकाधिकार गरेर संविधानमा लेख्ने बित्तिकै लागूहुने कुरा पनि होइन, राज्यमा कुनै वर्ग धर्मलाई विशेषता दिइयो भने निष्पक्षता र राष्ट्रियता नहुने हुन्छ । स्वार्थी तथा संकुचित भावनाको असमान व्यवहारबाट राष्ट्रियो प्रगतिपथमा तगारो पर्दछ । धार्मिक क्षेत्रमा भेदभाव गरियो भने राजनीतिक क्षेत्रमा बहुदलीय व्यवस्था प्राप्त भएको उद्देश्यलाई स्वच्छन्द रूपले साकार पार्न सक्दैन, धर्ममा बहुदल नश्राएको जानकारी हुन्छ । संविधान भनेको जनताको अधिकार संरक्षणगर्ने ठूलो आधार हो । राष्ट्राध्यक्ष कुनै धर्ममा मात्र लिप्त हुनुहुँदैन । काखा-पाखाको भावना हृदयदेखि नै निर्मूल गर्नु अनिवार्य छ । संविधानमा कुनै एक धर्मको प्रमुखता अपनाएमा अरु धर्मलाई दबाउन खोजेको स्पष्ट हुन्छ तर धर्मलाई कसेले दबाएर दबाइन सक्दैन । भेदभावको भावना स्थिर हुँदैन । सर्वप्रकारले जनहित कार्यमा लाग्नु, समान दृष्टिकोण अपनाउनु र समन्वयको भावनालाई अङ्गाल्नु मानवधर्म हो ।

बौद्धधर्मको इतिहासतर्फ दृष्टिदिएमा बुद्धले धर्म-निरपेक्षताको संज्ञा दिनुभएको स्पष्ट हुन्छ । अरु धर्मलाई हेयको दृष्टि कहिले लिइएन । बुद्धधर्मलाई राज्यधर्म गर्न कर लगाइएन । भगवान्का काका ओप जैन भक्त थियो । कुनै एक धर्मलाई राज्यधर्म गर्न चाहनेहरूको मनमा अरु धर्मको प्रचार प्रसार हुन्छ भनी डर तास र द्वेष भावना विद्यमान रहेको स्पष्ट संकेत पाइएकोछ । यो त आपनै कमजोरीपना हो । अरु धर्मावलम्बी कहाँ गएर धर्मनिरपेक्षताको कुरा नगर्न भनी खुसामद गर्न गएको समाचार पनि सुन्नमा आएको बडो शरमको कुरा

हो । धर्ममा करकापको प्रश्ने छैन । प्रतिष्ठा र असम्पत्तिमा लिप्त हुन खोज्नु धार्मिक मनोवृत्ति होइन तर खास विचारणीय कुरो के छ भने हिंसा र आर्थिक प्रत्येक भनबाट हल गर्न नसक्ने समस्याहरू आध्यात्मिक दृष्टिकोणबाट समझदारीमा पुऱ्याई मनोभावना परिवर्तन हुँदैन हल गर्न हो भने गुञ्जायस हुन्छ । अस स्पष्ट गर्ने हुँ भने भौतिक विकासले मात्र मानव-जीवन सफल हुँदैन भौतिकको साथसाथे आध्यात्मिक विकास पनि अनिवार्य भएको तथ्य सर्व विदित छ ।

राज्यका विभिन्न जन-जाति, भाषाभाषी, असंस्कृतिलाई समान दृष्टिकोण अपनाउन सकेन तर साम्प्रदायिक भावना उत्पन्नभै देश विकासको कार्यमन नराश्रो असर पर्न सक्नेहुन्छ । प्रजातन्त्रमा साम्प्रदायिक भावना उठाउने हक छैन । धर्मको नाममा राष्ट्रिय अङ्गता सार्वभौमिकता शान्तिसुरक्षा नैतिकता र प्रजातन्त्रिक मूल्यहरूलाई आंच आउने किसिमको कुनै गतिविधि उपर समुचित बन्देज लगाउन पनि पछि पर्नुहुँदैन । अस कुनैपनि धर्म खतरामा नभएको अवस्थामा कुनै अधर्मलाई माथिल्लो दर्जामा राख्ने घृष्टता गन्यो भने कल्पना त्रुटीबाट नचाहिँदो वातावरण सिर्जनामै जनताले हुँदैन अथोर्नुपर्ने स्थिति उत्पन्न हुन्छ भन्ने कुराको पनि चिन्तन मनन गर्नुपरेकोछ । वर्तमान राजनीतिक परिवर्तनमा भित्रिरे उज्यालोमा प्रगतिशील विचारधाराका तरन संघ, संस्था, महानुभावहरूले भाषी संविधानमा धर्मनिरपेक्षताको बुद्ध सम्बोध हुनुपर्ने विचार प्रकट गरिएको सहानीय छ । धर्मको नाममा राजनीति खेल्ने र गर्ने प्रवृत्ति भएकाहरूको अहंकार ममकार धर्मनिरपेक्षतामा तगारोको रूपमा देखिएता पनि जनचेतना जन्में बहुदलीय प्रजातन्त्र हासिल गर्न समर्थ भएका

र विवेकशील नेपालीहरूको सामुन्ने उक्त अहंकार मम-
कारको भावना टिक्कन सबनेछैन र भावी संविधानमा
धर्मनिरपेक्षताको बुदा समावेश हुने कुरामा विश्वास गर्न
किन्तु । माथिको विवेचनाबाट धर्मनिरपेक्षता प्रजाता-

न्त्रिक सिद्धान्तका एक आधारभूत मूल्य भएको तथ्य
स्पष्ट भएको र यसको अभ्यासबाट प्रजातान्त्रिक संस्कार
हुक्काउनमा महत्वपूर्ण योगदान हुने कुरो निविवाद छ ।

(४ पेजको बाकी)

कारणले गर्दा शुक्ल मन्त्रीलाई १ हप्तासम्म आपनै राज्य
दिई दानपूर्ण गर्न लगाए । सात दिनसम्म दिएको यो
प्रशदशादान—कार्यद्वारा अनाथपिण्डकादि जस्ता धेरै
मानिसहरूलाई प्रभावित पारेको थियो ।

राजासँग निकटसम्पर्क राख्नेहरूमा राजाकै
कञ्जा सुदर्शन, सञ्जय ब्राह्मण तथा मलिङ्का देवीसँग
निकट सम्पर्क राख्ने नालिजङ्घ ब्राह्मण थिए । राजाको
निकटतम सेवकहरूमध्ये ऋषिदत्त र पुराण स्थित रहेको
हुरा धर्मचेतिक (=धर्मचैत्य) सूत्रबाट प्रष्ट देखिन्छ ।

हात्तीहरू मध्येमा बढ्देरक, एकपुण्डरीक र श्वेत
भन्ने हात्तीहरू राजालाई प्यारो लाग्दैथो । राजाका
सन्देश—पत्र बाहक एक कन्याङ्कुरुड चरा र एक पाल्तु
बाघको बच्चा पनि थिए ।

यस्तै बाह्यणहरू चड्ढी, तारुक, पुष्करसाति,
जानुश्रोणी, तोदेय र लोहिच्च पुरोहित थिए । प्रसेन-
जित कोशलको राज्यमा महाधनीकुलका कोही पनि
नभएकोले बिम्बसार राजासँग घनञ्जय सेठलाई मारी
आपनो देशमा ह्याई साकेतनगरमा बसोबास गराए ।

नभिज्ने सिन्थेटिक : अक्षय सम्पत्ति

—अज्ययक्रान्ति शाक्य

जब यो जिन्दगी
कालो कालो बादल जस्तै भइदिन्छ
तब आंशु बनी
थ्यो भत्किएको आकृति
आँखामा छाइदिन्छ, र
म वर्षा वर्षा भई
जिन्दगीलाई रुक्खाउँछु
मात्र तीतो मायाले,
झुठो विश्वासले
तैपनि मलाई योठ लाग्छ
म Rain Coat भित्र सुरक्षित छु
किनकि

यो जीउनु पर्ने बाध्यता नै
मात्र Rain Coat भै लाग्छ
त्यसले रुक्खेरै पनि म देखाइदिन्छु सबैलाई
म नभिज्ने सिन्थेटिक हूँ
मेरो उपस्थिति यहाँ एक सिन्थेटिक हो
म जस्तै सम्पूर्ण मानिसहरू पनि
मात्र अशुद्ध, अमीलो, अपच
एक अनुभव हो
मात्र सिन्थेटिक जस्तै हो
बुद्ध त्यस्तै ढाल हो
अक्षय सम्पत्ति विनीत गुणको ।

वास्तवमा विद्वान् को हो ?

○ डम्बरबहादुर तामाङ्

लगभग पच्चीस वर्ष उमेर पुगेको एउटा बौद्ध ब्रह्मचारी थियो । त्यो बौद्ध ब्रह्मचारी ज्यादै चतुर र चलाख त थियो नै, त्यसको साथसाथै ज्ञानार्जन गर्नेवारेमा पनि कुशल र सदैव तयार रहने गर्दथ्यो । आपनो प्रशंसा सबै देशका मानिसहरूले गर्न, भन्ने एकमात्र उद्देश्य राखेर विभिन्न विषयका ज्ञान, विज्ञान र कलाको क्षेत्रमा ज्ञान हासिल गर्ने प्रयास पनि गरिरहन्थ्यो, अनि विभिन्न देशहरूको भ्रमण गर्ने पनि त्यसको मुख्य काम थियो । यसरी घुम्दै जाँदा त्यस ब्रह्मचारीले एउटा ठाउँमा इषुकारले बाण बनाउँदैगरेको देख्यो र त्यस व्यक्तिसित अनुनय विनय गरेर बाण बनाउने कला पनि सिक्यो । श्रब त्यो त्यस ठाउँलाई छाडेर अर्को देशतिर प्रस्थान गर्न्थो । त्यस नयाँ ठाउँमा सो बौद्ध ब्रह्मचारीले ढुङ्गा बनाउने कला सिक्यो । यस कामबाट पनि उसलाई सन्तोष नमित्वा, तेश्रो देशमा गएर गृहनिमणि कलामा पारंगत भएछ । एवम् प्रकारले भ्रमण गर्दा, गर्दा त्यस बौद्ध ब्रह्मचारीले करीब १६ वटा जति देशहरूको भ्रमण गरी विभिन्न प्रकारको विद्या र कलाको क्षेत्रमा निकृष्ट ज्ञान हासिल गरेर निपुण भएर फर्केछ । आपनो देशमा फर्के-पछि उसलाई यति गौरव लागेछ कि म जस्तो चतुर अनि विभिन्न विद्यामा पारंगत भएको विद्वान् व्यक्ति यस देशमा कोही पनि छैन भनेर घमण्ड गर्न थालेछ । युवकको यस्तो घमण्डी आचरण र स्वभाव देखेर भगवान् बुद्धलाई अति दया लागेछ । यसकारण, भगवान् बुद्धले उपयोगी कला र विद्या सिकाउने आशयले बूढो ब्राह्मणको भेष बदलेर, हातमा भिक्षापात्र लिएर त्यस बौद्ध ब्रह्मचारीको समक्ष उपस्थित हुनुभएछ ।

बौद्ध ब्रह्मचारीले आपनो समक्ष बूढो ब्राह्मणलाई देखेर बडो घमण्डको साथमा तिमी को हौ भनेत सोधेछ ।

म आत्मविजयको लागि यादा गरिरहेको याचै है भनेर भगवान् बुद्धले जवाफ दिनुभएछ । तिमी भनाइको तात्पर्य के हो ? भन्ते उन्ही सकिन भनेर फेरि प्रश्न गरेछ ।

यसको जवाफमा भगवान् बुद्धले भन्नुभएछ कि कुहालेले माटोको भाँडा बनाउँछ, इषुकारले बाण बनाउँछ, माझीले नाउलाई नियन्त्रण गर्दा डकर्मीले घर बनाउने काम गर्दछ तर वास्तवमा ठूलो विद्वान् त त्यो मानिस हो, जसले आज्ञा शरीर, भन र आत्ममाथि नियन्त्रण र विज्ञ प्राप्त गर्न सक्दछ । भगवान् बुद्धको यस्तो वाच सुनेर युवकले फेरि प्रश्न गरेछ, त्यसको मतलाई के हो इत्यादि भनेर ।

भगवान् बुद्धले भन्नुभएछ कि यदि संसारका कसैले कसैको प्रशंसाको गीत गाउँदछ भने उसको न केही क्षण शान्तिले स्थिर हुन्छ । त्यस्तै प्रकारले यसको कुन व्यक्तिले उसलाई अपशब्द प्रयोग गरी गाली यस्तै बेलामा पनि उसको दिल-दिमाग शान्त र स्थिर हुन्न भने, त्यही नै त्यस्तौ विद्वान् अथवा साधक हो जानित र निर्वाण प्राप्त गर्दछ, तर्कि फोस्त्रो प्रशंसन इच्छुकले ।

बौद्ध भगवान्को यस बाणीलाई सुनेपछि युवक आपनो भूलकौ आभास भएछ र शिरलाई बहार चरणमा राखेर माफी मागेछ । □

‘महात्मा’ होइन, भगवान् बुद्ध भनौं

○ चिनियालाल वज्राचार्य, तानसेन

सर्वार्थसिद्ध भगवान् गौतम बुद्धलाई अनेकों डाउंमा यदाकदा ‘महात्मा बुद्ध’ भनेर सम्बोधन गरी आएको हामीले सुनिआएकालै जुन ज्यादै नमित्वोमात्र होइन, आपत्ति जनक पनि माझ सकिन्छ । भगवान् बुद्धले आपनो उपदेशमा हमेशा ‘आत्मा’ को अस्तित्वलाई अस्तीकार गर्नुभएको छ र अजर, अमर भन्ने कुनै पनि वस्तु यस ससारमा रहन सक्तैन भन्ने एउटा मौलिक सत्य को प्रतिपादन गर्नुभएको छ । यसै सत्यको विषयीत यएर ‘नित्यवान्’ भनिने आत्माकै आधारमा उहाँलाई महात्मा अथवा महान् आत्माको विशेषण थपी उहाँको सम्यक् सम्बुद्धको महत्तालाई होच्याएर महात्मा विदुर, महात्मा गान्धीकै समकक्षमा राख्नु कठिको उचित होला ? हो, बौद्धदर्शनको मूल आधार प्रतीत्यसमुत्पाद वा कार्यकारणको सिद्धान्तले गर्दा बौद्धमत विज्ञान सम्मत छ र ईश्वरीय परिकल्पनाभन्दा वस्तुपरक, यथार्थ बोधक एवं ‘एहि पस्सिको’ अर्थात् यही आएर हेर र जाँच भन्ने सत्यमा यो आधारित छ । यसै उसले, उहाँलाई कोही कोहीले ‘महामानव’ पनि भन्ने गर्दछन् ।

तर, हामीले यहाँनिर बुझनुपर्ने कुरा के छ भने बौद्धमार्ग केवल एउटा ‘बाद’ वा सिद्धान्तमात्र होइन । यो केवल एउटा भौतिक सार वा नैतिक नियममात्र होइन, यो त एउटा धर्म हो, जीवन मार्ग हो र इहलोक र परलोकसम्म कल्याण हुने सम्बोधिज्ञान र परिनिर्वाणको आदर्शमार्ग हो । भगवान् बुद्धले हामीलाई

बहिर्मुखीभन्दा अन्तर्मुखी हुने शिक्षा दिनुभएको छ । भौतिक ससारलाई नाघेर आध्यात्मिकता वा परमार्थतिर उभयुक्त हुने प्रेरणा दिनुभएको छ । अज्ञ मूलरूपमा, जीवनको अन्त्य यसै संसारमा हुने होइन, यसमा ‘चित्त’ तत्त्व अन्तिनिहित हुने हुँदा प्रत्येक प्राणीको चित्त कुशल वा अकुशल कर्म-बाट प्रभावित भै परिवर्तन हुँदै प्रतिसंधिमा पुगो पुनः जीवनको नयाँ संस्करण प्रारम्भ हुने र साथै यही क्रममा अन्त्य हुँदैजान्छ । यो प्रक्रिया तबसम्म चलिरहन्छ जबसम्म हामी परिनिर्वाणको चरम विन्दुसम्म पुग्दैन्नै । यस प्रकार यस लोक र परलोकको समेत सत्यको सूक्ष्मातिसूक्ष्म दिग्दर्शन गर्न सक्ने र स्वयंले अलौकिक र असाधारण जीवन यापन गर्नुभै महापरिनिर्वाण प्राप्त गर्ने सर्वार्थसिद्ध सर्वज्ञ भगवान् हुनुहुन्छ ।

गौतम बुद्धलाई भगवान्को रूपमा पुकार्नुपर्ने अन्य केही शास्त्रीय आधारहरू पनि छन् । जस्तै ललित विस्तरमा वर्णित बुद्धचरित्रबारे केही अलौकिक लक्षणहरू उदाहरणको रूपमा प्रस्तुत गर्न सकिन्छ ।

(१) सुमेघ ऋषिले आफु बुढ छुन पाउने दैपंकर बुद्धबाट आशीर्वाद पाए अनुसार उहाँ चार असंख्य र एक लाख कल्प समयपछि दश पार-मिता अभ्यासपूर्ण गरी वेस्सन्तर र त्यसपछि शुद्धोधनकी रानी मायादेवीको कोखमा जन्म लिनुभयो ।

(२) जग्मने वित्तिके भूकम्प र ३२ अनौठा प्राक्-

तिक दृश्य देखिए साथे न समाप्तिमा निपुण
भएका ऋषि गुरु कालदेवलले त्यो नवजात शिशु
भविष्यमा बुद्ध नै हुने भविष्यवाणी गरे र सैकडौं
ज्योतिषविद् र त्यसमा पनि कौण्डन्यले त ऐउटै
ओलो ठडचाई — यो बच्चा त भविष्यमा सर्वज्ञ
बुद्ध नै हुनेछ भनेर भविष्यवाणी गरे जुन पछि
सत्य नै ठहरियो ।

(३) सिद्धार्थ जन्मने बितिकै जमीनमा उभिएर १०
दिशा फक्केर उत्तर दिशाफक्के दे सात पाइला चाली
'अग्नोहमस्मि लोकस्स अर्थात् म नै लोकको अग्र
हूँ भन्ने घोषणा गर्नुभयो ।

(४) बुद्धत्व प्राप्तिपछि ४६ दिनसम्म अन्तर्मुखी ध्यानी
हुनुभै अन्न जलपान केही नगरी बाँच्नुभयो र
शरीरबाट छ रंगका चम्किला किरणहरू निस्केर
अन्तत्वोगत्वा उहाँको शिरको चारैतिर उत्त
प्रभासण्डल स्थायी रूपबाट रहन गयो ।

(५) वेशाली नगरमा वशवर्ती मारले 'भन्ते अब म तपाईं
चाँडै परि निर्वाण हुनुहोस् !, भनी आग्रह गरे
पनि भगवान्ले यसको अगावै आनन्दलाई भन्न-
भएको यिथो — आनन्द तथागतलाई इच्छा भएमा
ऋद्धिवलद्वारा हजारौं कल्पसम्म बाँचिर बस्न
सक्छन् तर पनि भगवान्ले माघपूर्णिमाको दिन
स्वेच्छाले मारलाई बोलाई 'म तीन महिनापछि
परिनिर्वाण हुनेछु' भन्दै ग्रायुसस्कार त्याङ्गु-
भयो आदि ।

यसको अतिरिक्त बौद्धहरूले नित्य स्तुति गान
गर्नें र पञ्चशील र अऽठशील पालन गर्दा प्रारम्भको
उच्चारण गर्नुपर्ने 'नमो तस्य भगवतो अरहो सम्मा

सम्बुद्धस्स' वाक्यमा भगवतो अर्थात् भगवान् शब्दका
विशेषण विशेष रूपबाट उल्लेख भएको छ र साथै त्रिरत्न
वन्दनामा सर्वप्रथम बुद्धस्तुतिमा 'इति पि सो भगवा
अरहं' भनेर भगवा अर्थात् भगवान् भनेर बुद्धस्तुति
गरिएको छ । यिनै कममा बुद्धगुणको स्मरण गरी भनिएको
छ जुन कि नौ बुद्धगुण भनी व्याख्या गरिएका छन् जुन
यसप्रकार छन् —

इतिपि सो भगवा अरहं, सम्मा सम्बुद्धो, विज्ञा-
चरण सम्पन्नो, सुगतो, लोकविद्, अनुत्तरो पुरिसम्म
सारथी, सत्था देवमनुस्सानं, बुद्धो भगवा इति ।

अर्थात् शुल्मा पनि भगवा र अन्तमा पनि भगवा
कहलाइएका सर्वज्ञ बुद्ध द गुणले युक्त हुनुभएको ले वहाँ
भगवा अर्थात् भगवान् कहलाइन्छ । तो हुन् — (१)
उहाँ भगवान् अरहत् हुनुहुन्छ (२) उहाँ सम्पक् सम्बुद्ध
हुनुहुन्छ (३) उहाँ विद्याचरणले सम्पन्न हुनुहुन्छ (४)
उहाँ सुमार्गमा लाग्नुभएको छ (५) उहाँ सबै लोकको
विज्ञ हुनुहुन्छ (६) उहाँ राग द्वेष तृष्णा आदिलाई दमन
गर्ने सारथी वा प्रणेता हुनुहुन्छ (७) उहाँ सर्व देव
र मनुष्यको गुरु हुनुहुन्छ (८) उहाँ सत्यधर्मलाई बोव
गर्ने र गराउने हुनुहुन्छ (९) उहाँ सर्व भोग, मोह
आज्ञान, तृष्णा आदि पापलाई नष्ट गर्ने भगवान् हुनुहुन्छ ।
यिनै सब कारणबाट हामी उहाँको शरणमा परी बन्दन
गर्दछौं ।

यसका अतिरिक्त उहाँ भगवान् गौतम बुद्ध निम्न
लिखित ६ यशले सम्पन्न हुनुभएको ले उहाँ भगवान्
कहलाइन्छ —

(१) इस्सरिय = उहाँ मानव र प्राणीको मुक्तिस्स
हुनुभएको ले सदा बन्दनायोग्य हुन्छ ॥
(बाकी १५ आँ पेजमा)

‘बुद्धवचनको महत्व’

□ नवीन, खुसिबहिल, काठमाण्डौं

भिक्षुहरू ! तिमीहरूलाई दुई कुरामात्र सिका-
उँदछु । दुःख र दुःखबाट मुक्ति ।

यो दुई पंक्ति “बुद्धवचन” हुन् । बुद्धधर्मको तत्त्व बझ्ने जो कोही विद्वान्ले संसारलाई दुःख ठान्दछन् र त्यसको मुक्तिको लागि मध्यममार्ग अपनाउँदछन् । मध्यम-
मार्गलाई आर्यांश्चार्षटांगिक मार्ग पनि भनिन्छ ।

बुद्धधर्म अनुसार चार आर्यसत्य बझ्ने कुनै पनि दुःगल बुद्ध हुन्छ र हुन सक्दछ । गौतम बुद्ध पनि एक राजपरिवारमा हुकेका युवराज थिए । उनलाई कुनै कुरोको अभाव थिएन । राजसी वैभवमा चुलुम्ब डुबेका थिए । सोहू वर्षको युवावस्थामा वैवाहिक सम्बन्ध नास्सिएर गृहस्थी जीवनको अनुभव बढुले । जन्मने प्रत्येक जागी बूढो हुँदोरहेछ, रोगी हुँदोरहेछ, मृत्यु हुँदोरहेछ र नने आभास जब पाए, सारा राजपाटलाई तिलान्जली बिहर यसको कारण के हो ? र यसको निरोध कसरी हुन्छ ? त्यसको खोजीमा छ वर्ष बिताए । अन्ततो गत्वा दुःख र दुःखमुक्तिको मार्ग पहिल्याए । जन्म, जरा, मरण, अधिष्ठि, वियोग, शोक, इच्छित वस्तु प्राप्त नहुनु सम्पूर्ण हुन् । यो दुःख प्रत्येक प्राणीको जीवनकालसँग लगाएर कुनै कामका मारिरहन्छ । अज्ञानताले तिनीहरूलाई मुक्ति-
साम्पर्को साटो दुःखकै दलदलमा फैसाइदिन्छ । त्यसकारण बुद्ध लित्पत्ति, ज्ञानपतिलो र अव्यावहारिक शिक्षापद दिनु-
न्छ । दुःख र यसको निदानमात्र बताउनुभयो जुन

मार्गको अवलम्बनले बुद्धकालीन समयमा असंघय मानवले मुक्ति पाउन सकेको तथ्य बौद्धसाहित्यमा यत्वत्र भेटाउन सकिन्छ ।

नेपालीसमाजको धार्मिक सहिष्णुतालाई कुनै पनि सभ्य नेपालीले झाँला ठड्याउन सक्दैन । कसेको घरमा बुद्धको तस्वीरसँगै शिव र विष्णुको तस्वीर टाँगिएको हुन्छ । बौद्धहरू शिवलाई एक साधको रूपमा पुज्दछन् । शिवको अर्थ मञ्जल हो । आफ्नो घाँटीमा काल वेरिएर रहेको छ तापनि आफ्नो टाउकोबाट शीतल जलधारा प्रवाहित गराउँदछ । मानौं कि उनको टाउकोमा जून आएर बसेको छ । उकुसमुकुस पटककै छैन । साधनामा तल्लीन छ । ध्यानी शिवबाट हामीले यही शिक्षा ग्रहण गर्न सक्नुपर्दछ तर विद्म्बनाको कुरो-द्यसो गरेका छन् त ? भनी प्रश्न तेस्याउनु परेको छ ।

बुद्धधर्मका जातककथाहरूमा राम र सीताका कथाहरू जोडिएको पनि भेटिन्छ । यसमा कुनै श्राश्चर्य मान्नुपर्दैन । श्राश्चर्य मान्नुपर्ने कुरो त के भने यसरी सँगसँगै हिँडेको धर्मलाई विगतका वर्षहरूमा अहंकारग्रस्त धर्माधिकारीहरूले हिन्दुधर्मको मूलधाराबाट बौद्ध सम्प्रदाय स्थापित हुन पुगेको र सम्पूर्ण बुद्धवचनलाई शब्दान्तरण मात्र हो भन्ने धारणा व्यक्त गरेको पाइयो । (गतवर्षको महाशिवरात्री पर्वको विशेष अंक गो. प. मा प्रकाशित) ।

अब आएर नेपालीसमाज शोषक र तानाशाही

प्रवृत्तिबाट मुक्त हुन सकेको छ । ५० दिनभित्र नेपाली जनताले स्वतन्त्रताको संग्राममा होमिएर पदलोलुप सत्ताधारीलाई पठार्न सक्षम भएको छ । यस संग्रामले संविधानको पुर्ननिर्माण गर्ने सुवर्ण मौका जनतालाई दिलाएको छ । यो संग्राम नेपालको इतिहासमा कहिल्यै नमेटिने गरी जीवन्त रहिरहेछ ।

नेपाल एक अविभाज्य स्वतन्त्र, राजतन्त्रात्मक हिन्दुशिराज्य मानिन्दैश्चाएको छ । अब नेपाल नरेशले संवैधानिक राजा भएर रहनुपर्ने भएको छ । राजालाई श्रद्धाले पुज्ने नेपाली जनताको परम्परा हो । त्यसको गुञ्जाइस हुनेछैन तर हिन्दुशिराज्य भएकोले त्यसको एकाधिपत्य हुनु नै पर्दछ भने दावी गर्न पनि पाइनेछैन । वर्तमान अन्तरिम शासन प्रमुखले धार्मिक स्वतन्त्रता दिउने वचनबद्धता प्रकट गर्नुभएको छ । यो एक स्वागत योग्य कदम हो ।

भावी सरकारको नीतिलाई लिएर यसले दुइजना भिक्षुहूल्लो विचार बढ़ान्ने प्रयास गरेको थियो । इतिहासकार र एक समयमा त्रि. वि. को पठनपाठनमा समेत पाइला टेकिसकनुभएका श्रद्धेय भिक्षुलाई कीर्तिपुरमा भेट्दा उहाँले खास टिप्पणी गर्न चाहनुभएन । आफ्नो

व्यक्तिगत सुझाव रणधीर सुब्बा सम्मिलित त्यसबेलाको सुधार आयोगलाई आफूले लिखितै रूपमा प्रस्तुत गरिसकिएको बताउनुभयो तर उहाँले चाकरी प्रथाको अन्त्य हुनुपर्ने गुनासो पोखनुभयो ।

त्यस्तै श्रको प्रतिष्ठित भिक्षुलाई आनन्दकुटी विहारमा गई उहाँ सामु वर्तमान स्थितिलाई अगाडि सार्दी भन्नुभयो— बुझेले म हिन्दु भन्दैन । “सनातन” र वैदिक भन्दछन् । जुद्धशम्शेरको पालामा आफूहरूलाई देश निकाला गर्दा शिवमार्गी हो कि बुद्धमार्गी भनेर सोधिने गर्थ्यो । हिन्दु भन्ने शब्द पछि थपिएको हो ।

कुनै पनि धर्म आपनो स्वेच्छाले मात्र पाउनुपर्दछ । यसै सन्दर्भमा एक बुद्धवचनलाई अगाडि सार्न चाहन्छु ।

कहो लेखेको भन्दैमा कसैले भनेको भन्दैमा कसै-माथि विश्वास नगर । आपनो स्वविवेकले मस्तिष्कमा घोटेर निष्कर्ष निकाल्नु । ठीक लागे ग्रहण गर । नलागे नगर । तसर्थ जानी बुद्धले कुनै धर्म अंगीकार गर्न बाध्य गरेका छैनन् । स्वर्ग र नरकको त्रास देखाएका छैनन् । ईश्वरप्रति सविश्वास भवित गर्न सिकाएका छैनन् । त्यस-कारण बुद्धको धर्मलाई “बुद्धधर्म” नै भनियोस् । “बौद्धधर्म” वा अरु कुनै भनी नपुकारियोस् ।

बुद्धवन्दना !

सर्वप्रथम बुद्ध, धर्म र संघको शरणमा आएं भक्ति राखी,
चेतियो आज यहाँ पापको भयले प्रभुको चरणमा परी ।
प्रभुबाट करुणा प्राप्त नभएमा अझै पनि हुने भो दुःखी
व्यर्थ हुने नै भो यो नरजन्म यहाँ पुनः नरकमा नै परी ॥

लेखक— भिक्षु महाप्रज्ञा

अनु० दिव्यरत्न तुलाधर

नेपालको बुद्धधर्ममा सुधार

नेपालको थेरवाद बुद्धधर्मले गरेका प्रगतिहरू

सन् १९५० पश्चात् नेपालमा थेरवाद बुद्धधर्मले राम्ररी विकास गर्न पाएको छ। 'धर्मोदयसभा' कालिम्पोगबाट काठमाण्डौ सारियो। १९५६ मा यस सभाले चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलनको आयोजना गरेको थियो। सो बर्ष बुद्धको परिनिर्माणको २५०० श्रौं बर्ष थियो। सो बर्ष विश्वका धेरै बौद्धहरूले बडो उत्साहका साथ उत्सव गर्नुको साथै धर्ममा गम्भीर सुधारहरू ल्याउने आशा लिएका थिए। सो बर्ष बर्माको रंगनमा छैठौं संगायन पनि भएको थियो।

आधुनिक नेपालमा बुद्धधर्मले गरेको प्रगतिमा श्री ५ को सरकारले लुम्बिनीलाई अन्तर्राष्ट्रिय केन्द्रको रूपमा विकास गर्न बनाएको योजनालाई एक महत्वपूर्ण रक्ष मान्नुपर्दछ। सन् १९५३ मा ने सो स्थलमा एउटा थेरवादी विहार निर्माण भएको थियो। सन् १९६६ देखि लुम्बिनी विकास योजना कार्यरत छ। संयुक्त राष्ट्र संघ न्यायत अन्य देशहरूले पनि सहयोग गरेको 'लुम्बिनी विकास योजना' राष्ट्र के एउटा ठूलो योजना थियो तर

काल प्रगति भने गर्न नसकेको कारणले सन् १९६६ मा लुम्बिनी विकास कोषको रूपमा रूपान्तरण गरिएको थिए। यस कोषको संरक्षक श्री ५ महाराजा-किलाल वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव र अध्यक्षमा श्री ५ अधिराजकुमार ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाह थिएकिसन्तु।

धर्मोदयसभाले सन् १९६४ मा १५ श्रौं विश्व बौद्ध सम्मेलन आयोजना गर्ने अवसर पाए भने यसको गरिमा बढाउन बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनीको विकासले विशेष भूमिका अवश्य पनि खेलेको छ। हालसम्म पनि धर्मोदय सभाको कार्यालय एउटा थेरवादी विहारमा अवस्थित छ तापनि अचेल यो सभामा थेरवादीहरूको बाहुल्यता कायम छैन।

नेपालमा बौद्ध आधुनिकतावाद

उल्लिखित घटनाहरूले नेपालका बौद्धहरूमा धेरै प्रभाव पार्नुको साथै बुद्धधर्मलाई आधुनिक ढंगले अपनाउने प्रवृत्ति एवं कृयाकलाप बढान गएको छ। बुद्धधर्मलाई आधुनिकीकरण गर्ने सिलसिलामा एक प्रमुख विशेषता पाली भाषामा लेखिएका अति प्राचीन बौद्ध ग्रन्थहरूको प्रयोगमा आउनु हो। यी ग्रन्थहरू नेपाली तथा नेपालभाषामा पनि अनुवाद भई शिक्षित बौद्ध भिक्षुहरूले मात्र प्रयोगमा ल्याउने नभई सर्वसाधारण बौद्धहरूले पनि उपयोग गर्न योग्य बनेकाछन्।

नेपालका थेरवाद बौद्धहरूले धर्मको प्रचार प्रसारको कार्य समय सुहाउँदो तरीकाले गरेकाछन्। परम्परागत नेवारबुद्धधर्मको पूजाआजामा मात्र सीमित हुने धार्मिक गतिविधिको तुलनामा धर्मको शिक्षा एवं उपदेशलाई प्रचार प्रसार गर्ने कार्य एकदमै आधुनिक कृयाकलाप हुन्। फेरि विद्यमान थेरवादी भिक्षुहरूमा केही धार्मिक

प्रवचन दिने कार्यमा असाध्य सिपालु र दक्ष हुनाले बुद्धधर्मप्रति श्रोताहरूलाई आकर्षण गर्न सकेका छन् । धार्मिक प्रवचनमा धेरै प्रयोग हुने गृन्थहरूमा धर्मपद, जातक र रसवाहिनी हुन् । धार्मिक प्रवचन दिने कार्यमा काठमाडौं स्थित धर्मकीर्ति विहारकी अनगारिका धर्मवती सबैभन्दा सफल हुनुभएको छ र थेरवादका विकासमा धर्मकीर्ति विहार अति प्रभावशाली केन्द्रहरूमा एक हुन पुगेको छ । थेरवादीहरूले धर्म प्रचार प्रसारको कार्य कुनै पनि आधुनिक संचार माध्यमहरूको अवसरलाई प्रयोग गर्नबाट पछि हटेको छैन । यस सम्बन्धमा भिक्षु मैत्रीबाट नेपाल टेलेभिजन तथा रेडियोमा हुने साप्ताहिक प्रवचन उल्लेखनीय छ ।

थेरवाद बुद्धधर्मको प्रचार प्रसार कार्यमा धार्मिक प्रवचन पश्चात् धार्मिक साहित्यको प्रकाशन महत्वपूर्ण रहेको छ । प्रायः जसो प्रकाशनहरू नेपालभाषामा छन् र केही नेपालीभाषामा पनि छन् । प्रायः जसो भिक्षुहरूले पुस्तकहरू लेखनुभएको छ । नेपालभाषामा प्रकाशित बौद्ध पुस्तकहरूमा परम्परागत नेवारबुद्धधर्मको भन्दा थेरवाद बुद्धधर्मको संख्या धेरै गुणाले बढी छ । साथै थेरवाद बुद्धधर्मको नेपालभाषामा प्रकाशित पुस्तकहरूको संख्याको तुलनामा हिन्दूधर्मका प्रकाशित पुस्तकहरू पनि नगण्य हुन पुग्छन् । नेवारबुद्धधर्मका र नेवारहिन्दूधर्मका पुरोहितहरूको संख्याको तुलनामा थेरवादी भिक्षुहरू अति न थोरेमात्र छन् । पुस्तक प्रकाशनको बारे तथ्यांकको लागि कमलप्रकाश मल्लद्वारा तयार पारिएको नेपालभाषामा ग्रकाशित पुस्तकहरूको सूची र भिक्षु सुदर्शनद्वारा तयार पारिएको बुद्धधर्म सम्बन्धी गृन्थ सूची धेरै उपयोगी छन् ।

नेपालमा विकसित हुँदै गइरहेको आधुनिक बुद्धधर्मको अर्को महत्वपूर्ण पक्ष ध्यान-भावना कार्यमा बढ्दै गइरहेको रूचि र लोकप्रियता हो । गुरु र शिष्यका बीचमा अति व्यक्तिगत स्तरमा हुने ध्यान सिकाउने पर-

म्परागत शैलीलाई पछ्याएर आधुनिक ध्यानगुरुहरूले एकैचोटि ठूलो संख्यामा ध्यान-भावना सिकाउने तरीकाहरू अगाडि आएका छन् । हाल दुइटा यस्ता तरीकाहरू धेरै प्रचार भैसकेका छन् । ती हुन्- बर्माका महासी सयादोको तरीका, जुन सन् १९८२ मा नेपालमा उपलब्ध भयो र अर्को सत्यनारायण गोयन्काको तरीका, जुन तरीका पनि बर्माबाटै प्रचार हुँदै आएका हुन् । थाइलैण्डमा अति प्रख्यात धर्मनिकाय तरीका भने नेपालमा आउन बाकि नै छ ।

अन्य देशहरूका आधुनिक बौद्धहरूले जस्तै नेपालका थेरवादीहरूले पनि बौद्ध गृन्थको युक्तिसंगत (Rational) पक्षलाई नै बढी जोड दिइआएका छन् । यसमा नैतिक चरित्रलाई प्रमुख स्थान दिइन्छ । गृन्थहरूमा कतै कतै त्रहदि चमत्कारको उल्लेख भएको पाइएतापनि आधुनिक बौद्धहरूले यस्ता कुरालाई कमनात्र जोड दिई बुद्धधर्मलाई रहस्यबाट टाढा राख्ने कोशीश गरिन्छ । अद्भूत कथाहरूबाट टाढा राखेर आधुनिक बौद्धहरूले बुद्धधर्मलाई संसारमा विद्यमान धर्महरूमा सबैभन्दा बढी बैज्ञानिक सिद्ध गर्ने प्रयास गरिएका हुन्छन् । उनीहरूले बुद्धधर्म बिज्ञानसँग सहमत भएको कुरामा जोड दिन्छन् ।

नेपालका थेरवादी मन्दिरहरू अन्य थेरवादी मुलुकहरूमा भन्दा कमै मात्र सिंगारिएका पाइन्छन् । धेरै बुद्धप्रतिमाहरू अन्य थेरवादी देशहरूबाट ल्याइएको भएता पनि सिंगारपटार धेरै नगरी अति सरल बातावरणमा राखिएका हुन्छन् । यसबाट परम्परागत नेपाली बौद्धकलाहरूमा भने केही हास हुन जाने संभावना हुन्छ । बौद्ध मन्दिरहरूको सिंगारपटारको पक्षमा यूरोपियनहरूको डिटिकोणमा भने प्रोटेस्टान्टिज्म र बाथोलिसिज्मका जस्तै अन्तरहरू आएका देखिन्छन् । नेपालको आधुनिक थेरवादी बुद्धधर्ममा अति प्रख्यात र महत्वपूर्ण ज्ञानमाला-

भजनले पनि यसमा प्रोटेस्टान्टिज्मका गुणहरूसँग नजिक भएको भान पर्दछ । यो ज्ञानमालाभजन गाउने कार्य भने अन्य थेरवादी मुलुकहरूमा पाइँदैन । यसलाई नेपाली थेरवादी बौद्धधर्मको आपने विशेषता भन्नुपर्दछ ।

नेपालका थेरवादी बौद्धहरूले बूद्धधर्मलाई संसारमा सकारात्मक परिवर्तनहरू ल्याउन अति उपयोगी शक्तिको रूपमा लिएका छन् र बूद्धधर्मलाई आशावादी धर्मको रूपमा प्रस्तुत गरेकाछन् । यसले गर्दा सामाजिक

सुधारकार्यमा संलग्न हुन पनि थेरवादी बौद्धहरू आपनो नैतिक जिम्मेदारी ठान्दछन् । यी आधुनिक बौद्धहरूले बूद्धधर्मलाई धर्मको रूपमा मात्र नहेरी सामाजिक सिद्धान्त र दर्शनको रूपमा अपनाएका छन् । नेपालका आधुनिक धार्मिक लेखहरूमा यी पक्षहरूको बढी उल्लेख भएको पाइन्छ । बूद्धधर्मको आधारमा प्रतिपादन हुने समाजमा नयाँ मूल्य र मान्यताहरू खडा गर्नुपर्ने धारणा यिनीहरूमा पाइन्छ । नारी मुक्तिको पनि यिनीहरू समर्थन गर्दछन् ।

X

(१० पेजको वाकी)

(२) काम = उहाँले आपनो उत्तम ध्यानचर्या र कुशल कर्मले गर्दा सम्मासम्बोधि ज्ञान प्राप्त गर्नुभै महापरिनिर्वाण प्राप्त गर्नु भएको छ ।

(३) धर्म = उहाँ कुशल, अकुशल र अव्याकृत धर्मको ज्ञाता एवं व्याख्याता हुनुहुन्छ ।

(४) श्री = उहाँ ३२ शुभलक्षण र असीति व्यञ्जन युक्त हुनुहुन्छ ।

(५) यश = उहाँ लौकिक र परमार्थको दिग्दर्शक वा पथप्रदर्शक हुनुहुन्छ ।

(६) पवित्र = उहाँ राग, द्वेष, काम र तृष्णाबाट मुक्त भै पवित्रतम हुनुभएको छ ।

अन्तमा उहाँले धाजमन्दा २५०० बर्ष अगाडिको घोर अन्धकारमय वातावरण एवं प्रचालित अन्धविश्वास र आडम्बरयुक्त सामाजिक व्यवस्थालाई एउटा नयाँ कल्याणकारी सत्यमार्ग देखाउनुभयो । यसका साथ मानवइतिहासको एउटा लामो संघर्षमय कसीमा उहाँले दर्शाउनुभएको मार्ग सदा परिष्कृत हुँदै कल्याणकारी सिद्ध भयो । उहाँले विज्ञानले आपनो आधार बनाएको भौतिक लोकमा रूमलिलएका प्राणीलाई मात्र होइन उनीहरूको लोकोत्तर अवस्थामा समेत कल्याण हुने मार्ग दर्शाउनु भयो । त्यसले हामी उहाँ सर्वार्थ सिद्ध गौतम बूद्धलाई मगवान् भन्दछौं ।

€

पञ्चशील पालन गर्ने

हिसा गर्दिन प्राणीको कहिल्यै, काम गर्दिन चोने पनि, कहिल्यै व्यभिचार गर्दिन प्रभो ! कामको इच्छा राखी । बोल्ने गर्दिन मैले असत्य थपेर, मद्य सुरापान पनि भो शास्ता ! यति अवश्य छोडेर बस्तु शीलमा पनि ॥

लेखक— भिक्षु महाप्रज्ञा

अनु० दिव्यरत्न तुलाधर

विनीत हनु

□ भिक्षु मैत्री

सिंग नभएका गोरु वा दाँत निकालिएका सर्वं ज्ञे धमण्डी नभै, अरुलाई हेला नगरी, अपमान नगरी सर्वसंग मिली बस्ने स्वभाव भएकालाई निभेको गुण भएका वा विनीत सुशील भन्ने गरिन्छ । यो गुण हात्रो समाजमा अति ने आवश्यक छ ।

निभेको वा सुशील विनीत गुण नभएका व्यक्ति-हरु जुनसुकै पदमा बसिराखेतापनि आफूसंग भएका दुर्गुणहरु उनीहरूले देखन सबतेनन् । उनले सत्य होस् वा ज्ञातो होस्, आफू उच्च कुलको होस् वा नहोस् पढेको बिदान्, धनी, युवा, बूढा, शील भएको किन नहोस् उनीहरु अरुलाई नीच गरेर नै देखाउने गर्दछन् । धमण्डी स्वभाव उनमा भैरहने गर्दछ र यो धमण्डले गर्दा उनले अरुको चित्त मन दुखाउने गर्दछ । भगवान् बुद्धले त्यो धमण्डलाई नाश गर्नुभएको छ र नाश गर्न उहाँले आपना श्रावकहरुलाई उपदेश दिनुभएको छ । त्यस-कारण बौद्धगुण भएका हामीहरूले धमण्डलाई अरु धर्मावलम्बीहरूको तुलनामा कम गर्नु सबनुपर्दछ । त्यसो भएन भने भगवान् बुद्धको धर्ममा त्यस्ता व्यक्ति कलंक हुनेछ ।

धेरे जसोले आफूलाई उच्चकुलको मनी अरुलाई नीच ठान्ने गर्द, कोही आपनो धन सम्पत्तिको कारणले गरीबहरूको अपमान गर्दन् । उनीहरु गरीबहरूसंग मिली काम गर्न चाहेदैनन् । आपना व्यक्तिगत कामहरूमा माव होइन, धार्मिक कार्यहरूमा पनि भेदभाव राख्छन् । साना

मानिसहरूले बनाएका मन्दिरहरूमा जान पनि उनीहरु हिच्किचाउँछन् । नीच जातिकाहरूसंग बस्नुपर्दा भनी डर मान्दछन् र धर्म प्रवचन सुन्न जाँदैनन् । त्यस्ता व्यक्तिहरु त्यस प्रकारको धमण्डको कारणले इहलोक पर-लोक दुर्बमा पतन हुन पुग्छन् । मरणपछि उनीहरु अरुले अपमान गर्ने कुलमा जन्म हुन पुग्छन् । त्यतिमात्र होइन, धमण्डको कारणले उनीहरूमा शत्रुहरु बृद्ध हुन्छन् र उनीहरूको धन सम्पत्ति नाश हुन्छ । आपनो ज्यानको खतरा हुन्छ र आपना नाता कुटुम्ब र साथीहरु उनीहरु प्रति घृणा गर्ने पुग्छन् । ती कार्यहरूबाट बची तीर्थस्थान-हरूमा गएर बस्नु बुद्ध गौरव हो ।

धर्मसम्बन्धी कथा, प्रवचन भइराखेको बेला सभा मै बसेर पनि कथा नसुन्न, कथा सम्बन्धमा उपहास गर्नु कथा भनिरहेको ठाउंमा अरुसंग कुरा गर्नु, उच्च आश-नमा बस्नु, कथा सुन्ने ठाउंमा आएका स्त्री पुरुष सम्बन्धी कुरा गर्नु वा अन्य कुनै कुरा गर्नु वा विचारमा मग्न हुन् धर्मलाई अगौरव गर्नु हो । ती कार्यहरूबाट बची एकचित्त भै हल्ला नगरी धर्मकथा भन्ने व्यक्तिको अगाडि विनीत भाव राखी कथा सुन्नु धर्मलाई गरेको गौरव हुन जान्छ ।

आजभोलि धेरै जसो मानिसहरु मन्दिरहरून भेला भएको बेला युवा युवतीहरु हेने इच्छाले आज्ञाने गर्दछन्, कोही मन्दिरहरूमा आई प्रेमालाप गरिरहन्दछ । धर्मलाई अगौरव गर्दछन् । यस्ता कार्यबाट बच्नुपर्दछ । भिक्षु आमणेर गुरु आचार्यहरुलाई दर्शन प्रणाम नगर्नु, उनीहरु आएको बेला आसनबाट

बस्तु । बाटो नदिई बस्तु । जथाभावी कुरागनु आदि संघप्रति अगौरव गर्नु हो । गुणवान् तथा शीलवान् हरूलाई शरीर, बोलि र मनले पनि अगौरव गर्नुहुन्न । त्यसको विपाक कहिले काहो० वर्तमान अवस्थामा नै पाउने गर्छ । बुद्धको समयमा “सोरेथ्य” नामका एकजना महाजन थिए । उनले महाकात्यायन महास्थविरको रास्रो शरीर देखेर “यो थमण मेरी श्रीमती भए कति बेश हुने थियो अथवा मेरी श्रीमतीलाई यस्तै रूप भइदिएको भए कति रास्रो हुने थियो” भनी बिचार गरे । त्यो पापले तुरुन्तै त्यो महाजनको लिंग परिवर्तन भयो । यसप्रकार उत्तम व्यक्तिहरूलाई अगौरव गर्दा त्यसको परिणाम नरास्रो हुन सक्छ । त्यस्तै रीस गर्न नहुनेलाई रीस गर्नु, हिंसा पीडा गर्न नहुनेलाई हिंसा पीडा गर्नु, उपहास गर्न नहुने स्थानलाई उपहास गर्नु पाप हो । त्यसबाट विपाक फल पाएकाहरूका सम्बन्धमा धेरै कुराहरू बिश्वइतिहासमा उल्लेख भएको पाइन्छ ।

भगवान् बुद्धको उत्पत्तिपछि बिस्तारे अन्य मतावलम्बी निगन्थ आजीविकाहरूले पाइरहेको लाभ सत्कार

बिस्तारे कम हुँदैगए । त्यसकारण रिसाएका उनीहरूले सुन्दरी परिवाजिका तर्फबाट बुद्धको र भिक्षुसंघको निन्दा उपहास गराउन खोजे । तैपनि उपहास फर्केर उनीहरूलाई नै खनिन गए ।

मुजंगमं पावकं च खत्तियञ्च यसस्त्सनं ।
भिक्खुञ्च सील सम्पन्नं सम्मदेव समाचरे ॥

सर्प, आगो, राजकुमार र शीलवान् भिक्षुप्रति रास्रो आचरण गर्नुपर्छ । उनीहरूलाई हेला गरी सानो ठान्नुहुन्न । सर्पले के गर्न सक्छ र भनी सर्पलाई हिक्कई दुःख दिएमा सर्पबाट नाश हुन सक्नेछ । आगोलाई सानो चीज ठानी जहाँ तही० फालेमा त्यसबाट ठूलो हानि हुन सक्छ । त्यस्तै शीलवान् भिक्षुलाई दुर्घटवहार गर्ने व्यक्ति यो लोक परलोक दुर्बलतोकमा नाश हुनेछ । आमा बातु को सेवा नगरी हेला अपमान गनले उसलाई ठूलो हानि हुन सक्तछ । त्यसकारण हामीले गौरव गर्नुपनेताई गौरव गरी बिनीत हुनु आवश्यक छ । यो उत्तम मंगल हो ।

५

ZCZC JAN822 SVN556 02/738 34/5001
NPKA CO SUMS 030
MOSCOU 30/30 21 1840

CONDOLENCE

Ananda Kuti Vihara Swayambhu Hill
Kathmandu, Nepal.

Deeply saddened to learn of demise of Dr. Bhikku Amritananda
please accept our heartfelt sincere condolences
chairman USSR Buddhist board lama tsydenov Dorje

आचार्य डा० भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरको निधनमा

श्री ५ महाराजाधिराज तथा श्री ५ बडामहाराजी
बाट

श्री अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ परिवारलाई
हार्दिक सम्बोधना !

राजदरबार,
काठमाण्डौ ।

दिनांकः— २०४७।५।५

सम्बोधना !

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष महानायक, आचार्य, भिक्षु डा० अमृतानन्दको असामयिक निधनको समाचारले मलाई स्तब्ध तुल्याएको छ । नेपालका महान् विभूति गौतम बुद्धका विचार र दर्शनलाई राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा फैलाउन उहाँले गर्नुभएको योगदान अविस्मरणीय छ । स्वर्गीय भिक्षु एक प्रतिष्ठित समाजसेवी हुनुहुन्थ्यो । उहाँले बौद्ध धर्म सम्बन्धी असंख्य कृतिहरूको रचना गर्नुभएको छ, जसले बौद्ध धर्मविलम्बीहरूलाई कालान्तरसम्म प्रेरित गरिरहनेछ ।

दिवंगत भिक्षु अमृतानन्दको आत्माको चिर शान्तिको निम्नि ईश्वरसँग प्रार्थना गर्दै उहाँका शोक सन्तप्त परिवारप्रति हार्दिक सम्बोधना प्रकट गर्दछु ।

कृष्णप्रसाद भट्टराई
प्रधानमन्त्री

२०४७, भाद्र ५
काठमाण्डौ

GONDOLENCE

Wat Bovoranives Vihara
Bangkok 10200, Thailand.

August 21, B.E. 2533 (1990)

Vice President,

The Sangha Council of Nepal,
Kathmandu, Nepal.

I have learned with Dharma-Sangvega of sudden death of Ven. Dr. Amritananda Mahanayaka Makathera, the President of the Sangha Council of Nepal. His is a life of dedicated missionary work, with the literary output and fruitful activities widely known, both in his homeland and abroad. Moreover, he is the person of familiar and well-known among Thai Sangha and Thai Buddhists. His Venerable's demise is a great loss of Nepal's Buddhism. Please accept my Dhamma-sangvega and sincere condolences from Thai Buddhists in your great loss.

Somdet Phra Nyanasamvara

The Supreme Patriarch of Thailand

CONDOLENCE

I was deeply grieved to learn about the passing away of venerable Bhikku Amritananda, chief high monk of the Ananda Kuti Vihar in Kathmandu, Nepal. Bhikku Amritananda was a pious and scholarly monk who was held in high esteem especially by buddhist of Nepal and Sri-Lanka.

I had the good fortune of being associated with Bhikku Amritananda on many occasions both in Sri-Lanka and in Nepal. I have called on him at Ananda Kuti Vihar in Kathmandu- the beautiful and prestigious temple built by him and where he spent most of his life. He was a linguist who mastered six languages namely, Nepalese, Hindi, Sinhalese, Pali, Sanskrit and English. He has contributed immensely to the promotion and propagation of the Buddha Dhamma in Nepal through his writings in Nepalese. Many congregated from far and wide to listen to his dhamma sermons. Bhikku Amritananda not only ordained many Nepalese as buddhist monks but also took steps to send them to Sri-Lanka to learn the dhamma and the oriental languages.

The passing away the bhikku Amritananda is indeed an irreparable loss to the buddhist of Nepal and Sri-Lanka and to the entire buddhist world in general. I convey my heartfelt sympathies and those of the government and people of Sri-Lanka to the venerable bhikkus, the lay followers of bhikku Amritananda and the buddhist of Nepal on this sad occasion of the passing away of the learned and respected scholarly monk bhikku Amritananda.

R. Premadasa

President of Sri-Lanka

Aug. 21 '90 12:46 WFB 66 2 2557363

CONDOLENCE

The World Fellowship of Buddhist

Bangkok, Thailand

Fax No. (662) 2557363

To : Dharmodaya Sabha (877) 1-226702

Attention : President WFB Dharmodaya Sabha

Number of Page 1

Date : 21st August 1990

*I have learned with deepest regret the demise of Ven. Amritananda
WFB Vice President.*

*This is a great loss to WFB with which he had been associated from
the very beginning.*

Please convey our deepest condolences to his family and friends.

Sanya Dharmasakti

President, WFB.

JAPAN BUDDHIST FEDERATION

CABLE : JAPANWFB TOKYO (W. F. B. JAPAN CENTRE) PHONE : (03) 437-9275
MEISHO-KAIKAN 2F, 4-7-4, SHIBAKOEN, MINATO-KU, TOKYO 105
JAPAN

CONDOLENCE

August 21st, 1990

We, at the Japan Buddhist Federation, were deeply grieved to learn that Ven. Bhikshu Amritananda, the ex-Vice President of the World Fellowship of Buddhists (THE W. F. B.).

On behalf of all the Buddhists in Japan, we send our deepest sympathy to you.

Yours Sincerely
Ven. Ryojun Shirakawa
Chairman
Japan Buddhist Federation

परिनिवाणित्व कामना

भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको दुःखद निधनको समाचारले हामी यस बौद्ध अघौं सदन रामधाट पोखराका सम्पूर्ण परिवार स्तब्ध भएका छौं । विभिन्न कठिनाईहरू सहेर पनि भगवान् बुद्धको उपदेशलाई आफ्नो देशमा मात्र नभै विश्वका कुना कुनामा पुन्याउने वहाँ भिक्षु यस बौद्ध अघौं सदनको प्राङ्गणमा आउनुभै हामीलाई दिनुभएको धर्मदेशना र उपदेश हाम्रो मानस पटलमा ताजैछ र सँधै ताजा रहनेछ । वहाँको देहले महापरिनिर्माणित्व प्राप्त गरोस् भनी हामी बौद्ध अघौं सदनका परिवार कामना गछौं ।

अध्यक्ष

श्री बौद्ध अघौं सदन

रामधाट, पोखरा

समवेदना

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष पूज्य भिक्षु महानायक अमृतानन्द महास्थविरको आकस्मिक निधनको खबरले हामी अत्यन्त मर्माहत भएकाछौं । पूज्य भन्ते बौद्ध जगत्का एउटा चम्किलो तारा हुनुहुन्थ्यो । उहाँको निधनले बौद्ध जगत्को अपूरणीय क्षति भएको छ ।

पूज्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरले नेपालमा बुद्धधर्मको पुनःस्थापना गर्ने कार्यमा अथक प्रयास गर्नुभएको थियो । आज नेपालमा भएको बुद्धधर्मको विकासमा उहाँको सर्वाधिक महत्वपूर्ण योगदान रहेको कुरा सर्वविदित छ ।

पूज्य भन्तेले पोखरामा बुद्धधर्मको विकास गर्ने काममा हामीलाई समयोचित मार्ग निर्देशन गर्नुभएको थियो । यहाँ सम्पन्न महापरित्राण र बुद्धजयन्ती समारोहमा सरिक भै उहाँले हामीलाई प्रोत्साहित गर्नुभएको कुरा अहिले हाम्रो अगाडि क्लक्ली देखापरिहेको छ ।

पूज्य भन्तेको दुःखद निधनमा हामी अत्यन्त दुःख प्रकट गर्दछौं । त्यस संघका पूज्य अध्यक्षज्यूको आकस्मिक निधनको हामी धर्मशीला बुद्ध विहार परिवार हार्दिक समवेदना प्रकट गर्दछौं ।

धर्मशीला बुद्ध विहार परिवार
नदीपुर, पोखरा

भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको संक्षिप्त जीवनी

(दिवंगत भिक्षु अमृतानन्द)

आजको ६० वर्ष अधिसम्म भगवान् बुद्धका शिष्यहरूको रूपमा महायानी विहारहरूमा दायाँ बायाँ सारिपुत्र र मौद्गल्यायनका चित्रहरूमात्रको अवशेष थियो । भगवान् बुद्धका अनुयायीहरूले भरेको नेपालमा पूर्णरूपेण भिक्षुत्व ग्रहण गरी, यथार्थ रूपमा चीवरपात्र धारण गर्नेहरूको अभाव नेपालको लागि एउटा अनौठो बौद्ध बातावरण थियो । पञ्चशील र अष्टशीलहरू भेष बदलेको रूपमा पालन हुन्थ्यो । भगवान् बुद्धका आधुनिक नेपाली शिष्यका रूपमा नेपालको प्रमुख बौद्ध धार्मिक स्थल स्वयम्भूमुनि किण्डोलमा धम्मालोक महास्थविर र सुमंगल आमणेर रहेको बेला सन् १९४२ मा काठमाडौं मा पाउनुभएका महानायक अमृतानन्द महास्थविर बुद्धधर्म प्रचारमा संलग्न हुनुभएको थियो ।

सन् १९४० जनवरी २५ का दिन श्रीलंकामा स्वर्गीय धर्मरक्षित वंशालंकार श्री पेलेने वज्रयान महास्थविरको आवार्यत्वमा उपसम्पदा पाउनुभएका भिक्षु अमृतानन्दको जन्म लुम्बिनी अंचलको पाल्पा जिल्लाको तानसेन, भीमसेन टोलमा वि० सं० १९७५ मा भएको थियो । शाक्यकुलमा जन्मनुभएका विवंगत महास्थविरले

१९३६ अगष्ट २ तारिखका दिन भारतको कुशीनारमा स्व. ऊ चन्द्रमणि महास्थविरसँग प्रवृज्यात्व ग्रहण गर्नुभएको थियो । सन् १९३७ मा धर्मप्रचारको कार्यमा भोजपुर जाँदा नेपालबाट तिर्वासित महाप्रज्ञा स्थविरसँग त्यहाँको जेलयात्रामा रहनुभयो ।

सन् १९५० मा श्रीलंकामा भएको प्रथम विश्व-बौद्ध सम्मेलनमा नेपालको नेतृत्व गर्नुका साथै विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलनको अतिरिक्त अन्य विविध शान्तिसम्मेलनहरूमा वहाँले नेतृत्व गर्नुभएको थियो । यूरोप, अमेरिका, स्वान्धिनेभिया र दक्षिणपूर्वी एशियाका अनेक मुलुकहरू तथा एवं रूस, चीन र मंगोलिया शादि साम्यवादी देशहरूमा पनि धार्मिक क्रियाकलापको सिलसिलामा अमण गर्नुभएको थियो ।

यस्तै सन् १९५५ मा श्रीलंकाबाट 'नेपाल शासन शोभन श्री धर्मरक्षित वंशालंकार' भन्ने गौरवमय यश पाउनुकासाथै त्यसैवं नालन्दा पालि महाविद्यालय पालि प्राचार्य विभाग विशिष्ट श्रेणीमा समूतीर्ण हुनुभएको थियो । सन् १९६६ मा वहाँलाई मंगोलियाका बौद्धहरू द्वारा 'गाडेन' नामक गौरवमय नाम प्रदान गरिएको

आनन्दभूमि

थियो । सन् १९६६ मा स्व० श्री ५ महेन्द्रबाट बहाँलाई 'गोर्खा दक्षिण बाहु' प्रदान गरिएको थियो भने सन् १९७६ मा श्रीलंकाबाट बुद्धिष्ठ एकेडेमी ग्रफ् तिलोनले 'साहित्य चक्रवर्ती' उपाधि एवं १९७६ मा भारतको नालन्दा पालि महाविद्यालयले 'विद्यावारिधि' उपाधि प्रदान गरिएको थियो ।

विश्व बौद्ध भ्रातृत्व संघ, मंगोलियाको एशियाली बौद्ध शान्ति संघका संस्थापक सदस्य एवं उप-सभापति र बर्ल्ड संघ काउन्सिल ताइबानको आध्यात्मिक निर्देशक समेत हुनुभएका भिक्षु अमृतानन्द धर्मोदयसमाको संस्थापक सदस्य तथा नेपालमा सम्पन्न चौथो एवं १५ औं विश्व बौद्ध सम्मेलनका अध्यक्ष हुनुहुन्थ्यो । साथै अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको संस्थापक तथा अध्यक्ष र आनन्दकुटी विद्यापीठको संस्थापकका साथै आनन्दकुटी विहारशुठीको पनि संस्थापक हुनुहुन्थ्यो ।

बुद्धकालीन ग्रन्थमाला नेपाली भाषामा प्रकाशित गरी विपिटकको ज्ञानलाई सरल तरिकाबाट जननमा सप्रेषण गरी बौद्ध जागरण दिनुमा ठूलो देन दिनुभएका बहाँले अहिलेसम्म नेपाली, नेपालभाषा र अंग्रेजीमा

७० बटा भन्दा बढी कृतिहरू छोडिसङ्कुभएको छ ।

धर्मप्रचारको माध्यम मध्ये मासिक रूपमा प्रकाशित आनन्दभूमि बौद्ध पवित्रकाका संरक्षक रहनुभएका बहाँको दानकार्यसा ठूलो अभिवृत्ति थियो । आपनो उपसम्पदाको ५० औं दिवसको उपलक्ष्यमा आउँदो आश्विन १८ गतेवेखि संगायना धर्मदेशनाको तदारखताका साथ तरखरमा लागालाग्दै यही २०४७ साल भाद्र ४ गतेको राती हृदयगति बन्द भई अनित्य देहलाई कुनै तकलीफ विना त्याग गर्नुभएको छ । बहाँको अनित्य इच्छा नेपाललाई राज्यस्तरबाट सबै धर्मप्रतिको स्वतन्त्रता दिलाउन धर्मनिरपेक्षता राज्य घोषणा गराउनुयियो । बहाँले आपनो अनित्य इच्छाको रूपमा 'म धर्मकार्यमा लागेर लेखालेख्दै टेबिलेमा धृप्तुवक परी मनै चाहन्छु' भन्ने उत्कट इच्छास्वरूप दिवंगत हुनुभएका बहाँको अनित्य देहलाई पूरे डेढदिन सबैको लागि अनित्य दर्शन गराई २०४७ भाद्र ६ गते विभिन्न बौद्ध संघ संस्थाहरूद्वारा सशब्द अग्निसंस्कार गरियो ।

BANGKOKNOI 27 21 1230

CONDOLENCE

**BHIKKHU ASWAGHOSHA
SWAYAMBHU
KATHMANDU, NEPAL.**

Shocked and grieved at demise of venerabl AMRITANANDA
irreparable loss to buddhist world pray accept condolences
from Thai Buddhists

Bhikkhu Khemapali And Karuna

CONDOLENCE

Shocked to know Demise of ven Dr. Amritanandaji the role of ven. Amritananda in the Sprady + Spread of Budism Innepoals Most Tiresome and Praiseworthy, he was in Increasingly drawn in to The deliberation and Activities of the International Budsh + Buddhist Movement a Great Buddhist Movement ere after a great Buddhist Scholars and leader we have lost in this 20th Century ven. Amritananda was the most Travelled monk not only in Nepal but also none Supses him in the arena of the world not to Mention number of the times of he has visited india and stayed with me Several times to discuss dhamma as Close friend of mine Buddhist world will be Remember this pioneer monk for ever may he attain Everlasting pace in my prayer the feet of lord Buddha.

Ven L. Ariyawansa Nayaka Mahathero
Chief Shangha M. nayaka of Northern India and
Vice President Mahabodhi Society of India

CONDOLENCE

ZCZC BNA 143 CLB 793 G02
MRKA CO CECO 027
COLOMBO 27/25 22 1000

Ven Bhikku Maitri
Anandakuti Vihar
Kathmandu, Nepal.

Our Deepest Condolence on Demise of Most
Venerable Amritananda Mahasthavira May
be Attaind Nibbana

Nepal Bhikkhu Vidyarthee Sangha

CONDOLENCE

ZCZC BHA 150 CLB 847 G022

NPKA CO CECO 026

COLOMBO 26/22 22 1530

Mahanama Thero

Anandakuti, Swayambhu

Kathmandu, Nepal

Great loss for buddhist world dhammananda mahanayaka
thero, dhammadhoka nayaka thero marapura sirisadhamma
wangeanikaya jayasekararamaya, Colombo 10

CONDOLENCE

ZCZC BNA 141 CLB 794 GO 22

NPKA CO CECO 028

COLOMBO 28/27 22 1000

Ven. Bhikkhu Maitri

Ananda Kuti Vihar

Kathmandu, Nepa/.

My deepest condolence on demise of most venerable
Amritananda Mahasthaveera

Akuratiya amarawansa nayaka thera

Principal vidyodaya piriwena Colombo

CONDOLENCE

ZCZC JANB 31 BOP 669 OPB 440 DCJ 449 CD 150

NPKA HL BJDX 068

CHITTAGONG 68/67 21 2248

Secretary General Dhammadoya Sabha

Anandakuti Swayambhu

Kathmandu, Nepal

Grave. shocked at the sad demise of ven. Amritananda
Mahathero vice president was reknowned buddhist
leader scholar of the world. Accept our heartfelt resp-
ect. We recall his visit to our head quarter personal
contract in various world conferences may he attain
nirvana.

Suddhananda mahathero

धन्यवाद ज्ञापन

आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविर परलोक हुनुभएकोमा अद्वाजजली अर्पण गरी शोक प्रकट कर्ता श्री ५ महाराजाधिराज तथा श्री ५ बडामहारानी, प्रधानमन्त्री के. पी. भट्राई, श्रीलंकाका राष्ट्रपति आर. प्रेमदासा, WFB का सभापति सन्या धर्मशक्ति लगायत स्वदेशी तथा विदेशी संघ संस्थाहरू तथा महानुभावहरू सबैमा धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौं ।

—आनन्दकुटी विहार परिवार

अनुरोध

परलोक प्राप्त आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको देनबारे एउटा भिडियो वित्तचित्र निर्माण हुने भएको हुनाले सम्बन्धित भिक्षु, अनगारिका तथा उपासक, उपासिकाहरूसँग वहाँसँग सम्बन्धित विशेष फोटो, भिडियो टेप आदि कुनै प्रबचन गरिएको अडियो वयासेट भएमा भिक्षु मैत्री, आनन्दकुटी विहार स्वयम्भूमा २०४७ भाद्र २७ते सम्ममा सम्पर्क राखी बुझाइदिनहुन विनम्र अनुरोध गर्दछौं । यस कार्यको लागि उपलब्ध गराइएका भिडियो आदि बस्तुहरू तत् तत् व्यक्तित्वाई फिर्ता गरिनेछ ।

—भिक्षु अमृतानन्द वित्तचित्र निर्माण समिति

सूचना

परलोक प्राप्त आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरको इच्छा बमोजिम अर्धशताब्दी पुण्यदिवस अन्तर्गत संगायन धर्मदेशना तथा कल्पवृक्षदान आशिवन १८ र १९ गते नै सम्पन्न हुने कुरा जानकारी गराउँदछौं ।
—भिक्षु अमृतानन्द अर्धशताब्दी पुण्यदिवस समिति

आनन्दकुटी विहार गुठी

२०४७/०४८ को अनुमानित बजेट

१. आनन्दकुटी विहार अनुदान	३,०००।-	१२	३६,०००।-
२. आनन्दभूमि अनुदान			३५,०००।-
३. धर्मप्रचार			२०,०००।-
४. ग्रथ प्रकाशन			७५,०००।-
५. पारिश्रमिक			६,०००।-
६. स्वास्थ्य उपचार			८,०००।-
७. डाक तार टेलिफोन			८,०००।-
८. निर्माण भरमत			३५,०००।-
९. अतिथि सत्कार			६,०००।-
१०. धर्मलोक जयन्ती			२,०००।-
११. अफिस मसलन्द			२,०००।-
१२. भैषरिआउने			४,०००।-
जम्मा			२,३७,०००।-

मुद्दीमा रहेको गुठीलाई व्याज आउने रकम १७,४२,८१।-

१३,४२,८१।- को १४ प्रतिशत दरले प्राप्त

हुने व्याज

१,८७,६६४।३८

४,००,०००।-को १२ प्रतिशत दरले प्राप्त हुने व्याज ५०,०००।-

२,३७,६६४।३८

नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाया पाठ्यक्रम विकास

□ महेन्द्ररत्न शाक्य

नेपाल बौद्ध परियति शिक्षा वि. सं. २०१६ सालं विशुलि शुभारम्भ जुल । भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर व उपासक धर्मरत्न शाक्यर्पणु सत्प्रथास कथं उगु दैय कक्षागत कथं बुद्धधर्म सम्बन्धी स्यतेकने यायेगु व्यवस्था जुल । कक्षा १ निसें ५ तक परीक्षा बिया: उत्तीर्ण जूमि विद्यार्थीपि दत । उगु अध्ययन अध्यापन व्यवस्थायात अखिल नेपाल भिक्षु महासंघं (आ. ने. भि. म. संघ) ५ बैशाख २०२० या बैठकं “नेपाल बौद्ध परियति शिक्षा” या नामं नेपाल अधिराज्य भर्य संचालन यायेगु निर्णय याना: कक्षा १ निसें ३ तकया पाठ्यक्रम स्वीकृत यात । उगु हे दैय सद्धर्म प्रेमीर्पिणु आग्रह कथं न्यागु कक्षा तकया पाठ्यक्रम हाकनं स्वीकृत यात । थुगु पाठ्यक्रम विशुलि इ संचालन जुयाच्चंगु बुद्धधर्मया अध्ययन अध्यापनयागु पाठ्यक्रमया परिवर्तित तथा परिवर्द्धित रूप ख: ।

बुद्धधर्मया अध्ययन अध्यापनया उत्साहवर्द्धक बातावरणया फलस्वरूप आ. ने. भि. म. संघ २०२० साल फागुण २३ गतेया बैठकं खुगूगु व न्ययगूगु कक्ष या पाठ्यक्रमनं निर्धारित यात । न्ययगूगु परीक्षायात चापि परीक्षा यायेगु निर्णय जुल । थुकियात “परियति जन्म पालक” नामकरण यात, गुगु लिपा हाकनं संशोधित कथं “परियति सद्धर्मपालक” नामकरण जू वन । ब. सं. २५०७ व २५०८ या परीक्षा संचालनया परिणामं बुद्धधर्म व दर्शनया अध्ययन-अध्यापन व्यवस्था अत्यन्त व्यवस्थक तथा अति लोकप्रिय जूगु अनुभवं याना: २०

फागुन २०२१ यागु आ. ने. भि. म. संघयागु बैठकं फुक्क पाठ्यक्रमय् हातं छक: सिंहावलोकन याना: परिवर्तित व परिवर्द्धित यायेगु ज्या पूवंकल । ने. बौ. प. शि. या पाठ्यक्रमय् थ्व न्हापांगु संशोधन ख: ।

ब. सं. २५११ स पाठ्यक्रमय् हातं संशोधन जुल । १ फागुण २०२३ या आ. ने. भि. म. संघया बैठक्य भिक्षु बुद्धघोष, भिक्षु अश्वघोष व भिक्षु सुदर्शनया संयुक्त प्रयासं पुनः संशोधित पाठ्यक्रम पेश जुल । थुगु बैठकं उकी साधारण त्रुटित चीका: आवश्यक व्यवस्थाया निर्ति भिक्षु बुद्धघोष व भिक्षु सुदर्शनयाततुं जिम्मा बिल । थ्व हे बैठकं “परियति सद्धर्म कोविद” उपाधि परीक्षाया व्यवस्था यायेगु न निर्णय यात । थुबले न्हापांगु पटक ने. बौ. प. शि. या कक्षा १ निसें परियति सद्धर्म कोविद प्रथम वर्षतकया पाठ्यक्रम प्रकाशित जुल । थुगु पाठ्यक्रमय् शील, त्रिरत्नवन्दना, बुद्धजीवनी, बाढं, पालिसूत्र, चैत्यपूजा, चरित्रशिक्षा, सामान्यज्ञान, सामाजिक शिक्षा, निबन्ध, पत्रलेखन, पालि व नेपालभाषा व्याकरण, बौद्धवर्णन, नेपाली बौद्ध साहित्य आदियात मूलभूत विषय कथं दुर्ध्याकातःगु दु । पाठ्यसकू जक गुरुलि न्हगु निर्माण जुल गुरुलि प्रकाशित उपलब्ध सफूत दुर्ध्याकल । भिक्षु सुदर्शनया “लाय्कुलिइ सिद्धार्थ”, “लाय्कुलि पिने सिद्धार्थ”, “चैत्यपूजा” भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया “सामान्यज्ञान” भिक्षु विवेकानन्दया “बाल

बौद्ध शिक्षा" आदि सफू पाठ्यक्रमयात लवयेक च्वया-
बिज्ञाःगु खः। च्वेयागु उपाधि परीक्षाय् "अभिभृतम्-
टुसंगहो, मिलिन्दप्रश्न, सच्च सङ्घो हांशि हिन्दी
भाष्या सफू नं दुर्ध्याकातःगु दु।

वि. सं. २०३० सालं ने. बौ. प. शि. या संक्षिप्त
परिचयात्मक इतिहास सहित परियति सद्गम्म कोविदया
पाठ्यक्रम प्रकाशित जुल। थुगु पाठ्यक्रम्य नं पालिसूत्र,
भाषा व्याकरण, धर्मदर्शनया अतिरिक्त नेपाली बौद्ध
साहित्यकारपिंगु रचना नं विशेष रूपं दुर्ध्याकल। थुगु
इवलय् भिक्षु महानामया 'नुगः' शामणेर सुदर्शनया 'अस्त्र-
पाली', 'विम्बिसार, बौद्धत्रिषि महाप्रज्ञाया 'काव्यात्मक
बुद्धजीवनी' कवि चित्तधर हृदयया 'सुगत सौरभ
महाकाव्य', सत्यमोहन जोशीया 'गौतम बूद्ध' आदि
नेपाली बौद्धसाहित्यत पाठ्यक्रम्य दुर्ध्यात।

२०३३ मंसीर ५ गते बुद्धानीलकण्ठ स्कूलय् छत्र-
राज शाक्यया व्वाटरथ् ने. बौ. प. शि. या शिक्षक
शिक्षिकापिनिगु छगु बैठकं पाठ्यक्रम्य संशोधन यायेगु
माग यात। शिक्षक शिक्षिकापिनिगु सुझाव तथा सर-
सल्लाहयात कार्यान्वयन यायेत भिक्षु कुमार काश्यप व
भिक्षु ज्ञानपूर्णिकं बिच्चायानाः निर्णय यायेगु व्वःज्यूगु जुल।
१६ पौष २०३५ यागु बैठकं पालि भाषायात बंवनिसे
स्थने माःगु महशूस यानाः भिक्षु अश्वघोष महास्थविरया
'पालिप्रवेश', व भिक्षु शीलभद्रया 'पालिभाषा अवतरण'
प्रारम्भिक द्वितीय वर्ष (कक्षा २) निसे च्वे थ्यंक समा-
वेश यायेगु यात।

बु. सं. २५२५ अर्थात् वि. सं. २०३८ सालं
हातं सेगु संशोधित पाठ्यक्रम प्रकाशित जुल। थुगु दैं
तक्या दुने भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरया बुद्धकालीन
गृन्थ आपालं प्रकाशित जुइ धुक्गुर्लि उपाधि परीक्षाया

पाठ्यक्रम्य बुद्धकालीन सफू यवव दुर्ध्याकल। थुगु पाठ्य-
क्रम्य मूल विषयवस्तुयात अलग भवयेसे सफू अन्तर्गत है
दुर्ध्याकाः न्हृसःपौयात माःगु पाठ्यसफू व अंक विभाजन
जक प्रकाशित याःगु जुल। थुकी नेपालभाषा व्याकरण,
निबन्ध लेखन आदि विषय व नेपाली बौद्ध साहित्यया
अप्राप्य सफू नं लिकाःगु दु।

बु. सं. २५२६ (वि. सं. २०४२) सालं हातं
मेगु पाठ्यक्रम प्रकाशित जुल। थुकी नं अप्राप्य जूगु सफू
हिलेगु व पवलेखन विषययात नं लिकयाव्यूगु दु। थुगु
दैंप न्हापांगु झोलय् ढा० वज्राज शाक्यया संयोजकत्वय्
पाठ्यक्रम विकास समिति गठन जुल।

ने. बौ. प. शि. या रजतजयन्तीया उपलक्ष्यम
२०४५ माघं जूगु गोष्ठिइ नं पाठ्यक्रम्य व्यापकरूपं
सुधार जुइ माःगु चर्चा जुल। कक्षागत रूपं विशेष पाठ्य-
सफू निर्णय जुइमाःगु खौ नं उलेख जुल। २०४६ वैशाखं
नेपाल बौद्ध परियति समितिया पुनर्गठन जुसेलि भिक्षु
सुदर्शन महास्थविरया संयोजकत्वय् 'पाठ्यक्रम विकास
उपसमिति' नं पुनर्गठन जुल। ने. बौ. प. समितिया
२०४६ मंसीर १० गतेया बैठकं प्रारम्भिक कक्षाय् बुद्ध-
जीवनी, शील व परिवाण विषय दुर्ध्याकाः पाठ्यक्रम
यायेगु निर्णय जूगु दु।

पाठ्यक्रम विकास उपसमितिया संयोजक भिक्षु
सुदर्शन महास्थविरं दच्छिया निमित बिदा कयाविच्चयाःगुर्लि
२०४६ फागुण २० ने. बौ. प. समितिया बैठकं पाठ्यक्रम
निर्णयया ज्या मूल समिति है यायेगु निर्णय याःगु दु।
निर्णय कथं प्रारम्भिक कक्षाया न्हृगु पाठ्यक्रम निर्णयया
ज्या पूवंगु दु। आः थुकीयात न्हापां परीक्षण कथं बु. सं.
२५३४ निसे लागु याये त्यंगु दु। प्रवेश प्रथम वर्षनिले
कोविद तक्या पाठ्यक्रमयात संशोधित रूपं जक लागु
याइगु दु।

बौद्धतय् शान्तिपदयात्रा हिन्दुतय् विरोधय् मखुः धर्मनिरपेक्षता धर्म म्वाः धाःगु मखु

- सुवर्ण शाक्य

(सुवर्ण शाक्य)

नेपाले परंपरांनिसे शंक व बौद्धधर्मविलम्बीत च्छनावःगु दे खः। थनया धार्मिक प्रवृत्ति गुगु न देया इतिहासनाप मिलय् मजुउ। छह्य शंक बुद्धयात हिस्यायेगु व छह्य बौद्ध शिवयात हिस्यायेगु याःगु ह्यिगतक न्यने दुगु मखु। थथे जुइगु थनया मनूतय्के दुगु भावनाया कल खः। थ्वहै भावनां थनया सामाजिक सुदृढता ब्वलंगु खः। नेपाले दुने न्हाथेयाःह्य मनू दुहाँ वःसां वं थःगु देया रीतिस्थिति परंपरायागु जिदि मयासे थनयागु हे लःफसय् थःत दुबिकाछोइगु। थुकिया विशेषता थनया मनूतय्के न्हाह्यसित न स्नेह करणां थः यानाकाये फुगु प्रवृत्ति खः। नेपाले समाज थुकिया हे कल खः। पिनेवःपिसं न्हागु ज्वनावःसां यःगु हे भाःपियाछोइगु व थःगु न्हागु बस्तु न इमित इनाबिइगु। थ्व सम्मिश्रण हे नेपाले धर्मया ल्वाःपाः खः। शिवत्वया कल्याण व बुद्धत्वया प्रज्ञा नेपाले या चा व फसय् तकं दुबिनाच्वंगु दु। डाँक नेपाले या धर्म मनूखं मनूयात सेवा यायेगु धर्म खः, बिदिवाल जुयाः थथे हे जुइमाः धायेगु दुराप्रह पूर्णता नेपालय् गुबले भथाः। नेपाले या ऐतिहासिक स्थल व कला कल्पीतया खंयलय् दुबिनाः छकः दुसोवन धाःसा न्हायकनय् व बनया धर्म व समाज खने दइ।

न्हापांनिसे जुजुः शासन चलय् यानाः हनावया-च्वंगु जुउगुल जुजुया विचारभाव समाजय् दुबिनाः समाजया ढाँचा भचा भचा हिलावंसां अन्तय् जनसाधना-यात न्हासं चुयाः कदर यानाः जुजुपिसं शासन चलय् यानावंगु दु। जयस्थिति मल वयाः वर्णभेद व जातिभेद-या पुसा पिनाबिउसां जनतां मवायेक जुजुयात न हीका-बिउगु खें द्याःद्याःया मन्दिर व उकिङ्ग च्छनोर्पि द्याःपाःलाःतसे छलंग ब्वयाक्यनाबिउगु दु। थ्व फुक छता निता उदा-हरणं थुइके फइगु खें मखु, बांलाक अध्ययन याःपिसं जक खनिइ। अयसां दसु न्हाववयेबले अःपुक न न खने दःवः।

परंपरांनिसे द्वैधशासन व त्रैधशासन आदि न्हाथे जुयावःसाँ गणतन्त्र, जनतन्त्र, प्रजातन्त्र आदिया खेंय् जुजु-पिसं जनतायात न्हासः तये माःकथं शासन याःगु खनेमदु। जनतायात जुजुपिसं यःगु भावनाय् ल्वाकछयाये फु धाःसा जनतां जुर्जुर्पित यःगु भावनाय् घुलमिलय् यानाछ्वये फुगु खें इतिहासं क्यनाच्वंगु दु। शाहकाल दुहाँवसेलि जनताया सामाजिक व सांस्कृतिक खेंय् न यक्वं राजनीति हाकल। फलस्वरूप पृथ्वीनारायण शाहं दिव्यउपदेश बिइमालावन। जनतां कोतपर्व फये मालावन। प्रजातन्त्र वल-वन,

बल-वन जुन । दक्षलय् शोषण धर्मं व जनजतियत्प्रति
जुल । उकिया विरोध्य आः हृकनं प्रजातन्त्र वल ।
काय्या खवा: छु स्वयेगु संगत स्व धाये जुजुया खवा:
छु स्वयेगु वया चाकःति च्वंपिन्त स्वयेमाः धेगु खैभाय्
थन सिढु जुउवल । जुजु थात छग् जक धर्मयाहृधकाः
धायेगु यात । जुजु व जुजुत्वं फरक फरकगु बस्तु खः ।
जुजु ध्यक्तिया थःगु धर्म वःसां जुजुत्वया थःगु धर्म धयागु
दइ मखु । उकि न्हाहृ है जुजु जुउसां जनतां मानय्
याइगु खः । नेपाः अधिराज्यय् गुरुं, मगः, तामाड,
सांक तक थाय् थासय् जुजु जुयावंगु खै न इतिहासं सिइ
हु । थःगु जातया थःयः जुजु जुउगुल नेपालय् एकी-
करण जूगुयात यववसिनं सकारय् यानाकःगु खः । उगु
आस्था व भावमूमियात नेपालय् सदां थुलं तयेमाः ।
छहसिगु जक धर्म, छहसिगु जक जात, छहसिगु
जक भाषा, छहसिगु जक पहचह कायम यायेगु
स्वत धाःसा उजोहसित देश टुका यायेत स्वःगु दृपं लाये
फु । देश टुक्रय् याइगु जनतां मखु, जनतायात कःधाय्
मफुम्ह सरकारं खः । उकि जुजुयात बवय् यायेगु खःसा
सकल जनताया थःयःगु आस्थायात थुलं तयेके बिहगु
कुतः यायेमाः ।

थौ बःगु प्रजातन्त्रय् फुक जनतां थःयःगु हि
च्वंगुउये व हियागु संरक्षण जुइमाः धयागु आशा याइगु
स्वाभाविक खः । थःयःगु हित यायेवले मेर्पिगु हितयात
धकका लगय् मजुइमा धयागु बिचाः यानाः ज्या यायेगु है
प्रजातन्त्रया मूलक्ष्य खः । थुगु है सिलसिलाय् आः
नेपालय् धर्मया खै न पिहाँवल । प्रजातन्त्रया मूल आधार
देशया संविधान खः । संविधानय् है प्रजातन्त्र प्रतिबिम्बित
जुइ । उकि प्रजातन्त्र थुलं तयेत भावव खै आः है संवि-
धानय् दुध्याके माः । कनय् याये धाये मजिड । थव है
ओलय् धर्मसापेक्ष व धर्मनिरपेक्षया खै पिहाँवल । थःयःगु

विचार फुकसियां प्वंकिइ । जि अभियान याये, जि अनशन
च्वने, ग्रादि धकाः न्हाहृसिनं न्हास्त्वे है धाःसां प्रजातन्त्र
थुलं तयेत संविधान दयेकेगु ज्या जिस्मा काःपिसं, सर-
कारय् च्वनाः जनताया सरकार धाःपिसं विना पूर्वाप्रह-
खः मखु, जिउ मजिड बिचाः यानाः ध्यान यानाः व्यवहार
यानाविह माः । नव न्हापा जुजुं बिउगु जुजु है काः थे
आःनं जनतां बिउगु जनतां है मकाइ धकाः धाये फुगु मखु ।

धर्म जीवन सापेक्ष जुउगु लि अले जीवन मनू
सापेक्ष जुउगु लि विभिन्न धर्म व विभिन्न मनू दुगु राज्य
जुउगुति राज्य छु खैया नं सापेक्ष जुइमजिड । राज्यया
छता है जक धर्म उकिइ दुने च्वंपि जनतातयगु आस्था,
विश्वास व मर्मयात कदर यानाः इमित सुख सुविधा
बिइगु खः । राज्य शासन याइपिसं राज्यया खैय् विवाद
हयाः जनता टुक्रय् याइपिन्त सजांय बियाः थःगु सार्व-
भौमसत्ता अक्षुण्ण यायेगु याये माः । राज्यया छु खैय्
नं बकुलात धायेव सार्वभौम सत्ताय् है धकका लगय्
जुउवने फु ।

प्रजातन्त्र वये साथ है धर्मपाखे मनूतय् दृष्टि
द्वात । प्रधानमन्त्रीं इसाइतयगु नखःया लसताय् सुभाय्
बिल । इसाइयागु नां काये साथ छखल: तर्संय जुया-
नेपालय् हिङ्दुराज्य है जुइमाः धकाः हालाहल । हिङ्दु-
राज्य जुइमाः धाःगु सः तायाः निरयेक जुइमाः धयागु
सः मेपाखे वल । फुहसिनं फुफुकथं सः तयेगु यानाः
संविधानय् जनहितया खै छुत्य मजुइक न्हृथनाः शहीदवा-
चाहना कथंया नेपा:राज्य जुइमाः ।

कतिलापाकःपि प्रतिक्रियावादीत गुगुं न थास्य
दहगु स्वाभाविक खः । थुजोपि प्रतिक्रियावादीतयति चि
त थुइके फये माल मखुसा इमित त्वःकथं वासः यावे
माल । प्रतिक्रियावादी धैर्यं गुजोपि खः धेगु न्हृने ज्ञ
स्वयां खने दइ मखु दुग्यंक वालाः हृसिइके माः । यह

यम्हं हृसितपिसं जक प्रतिक्रियावादीत नं हृसिइ । सः जक तसः याइपिसं प्रतिक्रियावादीतयत् म्हसिइ मखु, अले ध्या:चिकु पह याइपिसं नं प्रतिक्रियावादीतयत् छुँ याये कइ मखु । प्रतिक्रियावादी स्वयम् धुँछयंगुर्ति न्यया: मेविन्त प्रतिक्रियावादी धा:जुइगुलिइ अथव: बिचा: याये कये मा: । इलय् यानागु ज्या 'ह्यागु' सिद्ध जुइ । दुर्घंगु संविधान मवःनिबले हे मावव सः तयेमा: । लिपा धा: धाये मालिइ । मखु मखुथे संविधान पिहांवल धायेवं जनतां वैत कःहे धाइ धकाः धाये फुगु खें मखु । पंचायती संविधान नं संविधान हे खः, व फातापुउगु खें त्वःमंके मजिउ । मंछिगु मनिइगु बस्तु सदां तिक् य जुइ मखु । अ खें क्रियावादी व प्रतिक्रियावादी निखलःनिन नं त्वःमंके माःगु खें खः ।

गुगु नं खें जनताया न्हाःने न्हाववयेबले थुउर्पि मथुउर्पि निखलः नं दयेफु । मथुउर्पित धूर्तसें अर्थया बन्यंगु खें कनाः जनताया मति हिलाबिइकु । थजोग वेवात थुउपिसं मथुउर्पिव अभय लानाच्वर्पित थुइका बिइमा: । थौकन्हय निरपेक्षताया खेंय यक्षं अभय पिथना-वियाच्वंगु दु । गथे कि बौद्धतय शान्तिपदयात्रा याःबले हिन्दुतय विरोधय शान्तिपदयात्रा याःगु धकाः बय् बय् अन्तः प्रगतिशील हिन्दुतयत तकं मति हिइकेत न्ह्यचिल । बौद्धतय शान्तिपदयात्रा हिन्दुतयगु विरोधय जुउगु धयागु खें सिइके माःगु खः । बौद्धतसें ला फुकसिया धर्मय सुयांपाखें बाधा मवयेक, सुनानं वयथिने अन्तः स्वतन्त्ररूपं न्ह्याके दयेमा धकाः सः तःगु खः ।

हिन्दुतयगु धर्मं हिन्दुतसें शावाध रूपं हने दयेमा: धयागु नं उगु शान्तिपदयात्रा या मू उद्देश्य खः । अथे हे बौद्ध व मेमेगु नेपा:या नागरिकतसे हनावयाच्वंगु धर्मयात नं सुनानं पंगलः जुया बवाय मफयेमा धैंगु नं खः । अ छगु उदारगु पदयात्रा खः अले वसुधैव कुटम्बकंया सिद्धान्त कथंया पलाः खः । उकिं व पदयात्रां बौद्धत जक थाहां वयेमा: मेपित ववयिनेमा: धा:गु मखु । थाहां बड्गु बवहां बनिइगु धयागु ला थःथःगु गुणया विजेषतां खः, हालाः सनां जुइगु खें मखु ।

थथे हे धर्मनिरपेक्षता धयागु धर्म हे न्वाःगु खें खः धकाः अःखः अर्थ वयना: मनूतयत अभय तयाबिइगु यानाच्वंगु नं दु । धर्मनिरपेक्षता धयागु थःथःगु धर्म थःगु खुसिं हने दुगु व थःगु विश्वास व आस्था कथं न्ह्यागु नं धर्म ल्ययाः उकिया भिगु ज्यायात कःधाय् दु धाइगु खः । पेशा हिले दु थें धर्म हिले दु, थुकिइ छु नोकसान जुइ ? छगु पेशां कमय याये मफयाः मखा मेमु पेशाय बनिइगु । अथे हे धार्मिक भावना नं खः । मनूया जन्मसिद्ध अधिकारयात सुनां गुबले नं पते मजिउ । अथे पत धाःसा मनूया जीवन विकासया लागी पंपि पंगलः जुइ । मनूयात वयथिने मजिउ थकाये मा: । धर्म धायेवं कानून हे देमखु धैंगु खें थुइके मजिउ । धर्म धकाः कुकर्म याइपित कानूनं गुबले त्वःतिइ मखु अ खें बांलाक धवाथुइके मा: । उकिं बौद्धतय पदयात्रा हिन्दुतय विरोधय मखु, धर्मनिरपेक्षता धर्म न्वाः धा:गु मखु ।

धम्मपद

स्थिर चित्त मदुहा, सद्धर्म मस्यूम्ह, प्रसन्न जुइगु स्वभाव मदुम्हसित प्रजा
में जुइ मखु ।

श्री वृषभ गतिविद्या

(नेपालीभाषा)

मासिक कार्यक्रम सम्पर्क

२०४७ श्रावण २२ काठमाण्डौ—

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा हुने गरेको मासिक बुद्धपूजा कार्यक्रममा धर्मदेशना गर्दै महानायक भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरले भन्नुभयो—“जुन बछत पनि मन नै मुहुर रहने हुन्छ । मन खिश भएमा शारीरिक अस्वस्थता पनि रहने हुन्छ । सम्पति मध्ये दातावर्ग पनि एक प्रकारको सम्पत्ति हो । मानिसले बरोबर पुण्यकर्ममा लागिरहनुपर्छ, नब भन अकुशल कर्मतिरमात्र बरालिने हुन्छ । पुण्यकर्म गृहस्थले मात्रगर्ने होइन भिक्षुवर्गले पनि गर्नु आवश्यक छ । म आफू प्रवृत्तिभएको ५४ वर्ष भएको र उपसम्पन्न भई ५० वर्ष लागेको उपलक्ष्यमा नेपालमा पहिले कहिल्ये नभएको संगायना धर्मदेशना र भिक्षु, अन्नारिका, लामा र अनीहरूलाई पुण्यकार्य स्वरूप ५०० प्रकारका वस्तु दान गर्ने र सो बेला उपस्थित हुने सबै गृहस्थहरू पर्यन्तलाई क्षीर भोजन गराउने इच्छा गरेको छु । त्यस पुण्यकार्यका लागि सबैतर्फबाट सहयोग भएमा यस अमृतपूर्व पुण्यकार्य सफल हुनेछ भन्ने आशा लिएको छु ।”

भिक्षु अमृतानन्द परलोक हुनुभयो

२०४७ भाद्र ५, काठमाण्डौ—

रातको करीब २ बजेतिर आचार्य डा० भिक्षु

अमृतानन्द महानायक महास्थविरको हृदयगति बन्दभई ७३ वर्षको उमेरमा परलोक भएको छ । बेलुका ६ बजेसम्म आनन्दकुटीबासी चिक्षुहरूसँग आपनो ५० औं उपसम्पदा दिवसको उपलक्ष्यमा गरिने संगायना धर्मदेशना र विशिष्ट प्रकारको दानप्रदानको विषयमा कुरा गर्दै हुनुहुन्थ्यो ।

यहाँको अन्तिम दर्शनका लागि अन्तिम देहलाई बिहानदेखि ६ गते दिउँसो २ बजेसम्म आनन्दकुटी विहारमा सुरक्षित राखिएको थियो । उक्त दिन ३ बजे अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ, आनन्दकुटी विहारगुटी, आनन्दकुटी दायकसभा, धर्मोदयसभा, नेपाल बौद्ध महिला संघ र ज्ञानमाला भजनखल: आदि बौद्ध संघ संस्थाहरूको संयुक्त श्रद्धा पूर्वको व्यवस्थाका साथ ३ बजे अन्तिम संस्कार गरियो । यहाँको अन्तिम संस्कारको यात्रामा बौद्ध जगत्का अत्यधिक नरनारी एवं व्यापारी, शिक्षक, विद्यार्थी, मजदूर एवं राजनीतिक व्यक्तिहरूद्वारा श्रद्धाका साथ सम्मिलित भई यहाँप्रति श्रद्धाङ्गली अर्पण गरिएको थियो । यहाँका प्रमुख शिष्य भिक्षु अश्वघोषद्वारा बौद्ध परम्परा अनुसार दागबत्ती गरिएको थियो ।

यहाँ परलोक भएकोमा श्री ५ महाराधिराज तथा श्री ५ बडामहाराजी एवं प्रधानमन्त्रीद्वारा समवेदना प्राप्त भएको छ । यस्तै श्रीलंकाका प्रधानमन्त्री लगायत विश्वका विभिन्न बौद्ध संघ संस्थाका अत्युच्च पदाधिकारीहरूद्वारा पनि समवेदना प्राप्त भएको छ । यहाँको

आनन्दभूमि

प्रेस सम्मेलन

२०४७ असार १८, काठमाडौं-

विभिन्न बौद्ध संघ संस्था जाति र जनजाति कार्यान्वयन समिति, काठमाडौंको आयोजनामा यहाँको ब्ल्यूस्टार होटेलमा भावो संविधानमा धर्मनिरपेक्षताको आवश्यकतालाई लिएर एक पत्रकार सम्मेलनको आयोजना गरियो । सो बेला धर्मोदयसभाका उपाध्यक्ष लोकदर्शन वज्राचार्यले प्रेस विज्ञप्ति पढेर सुनाउनुभएको थियो । त्यसको आधारमा भएको छलफलमा टेलेशाफ साप्ताहिक, मूलधारा साप्ताहिक, जनदृष्टि साप्ताहिक, नेपालीपत्र साप्ताहिक, साप्ताहिक मंच, प्रेरणा साप्ताहिक, देशान्तर साप्ताहिक, आनन्दभूमि मासिक र धर्मकीर्ति मासिक पत्रिका लगायत विभिन्न सम्बाददाता एं सम्पादकहरूले सक्रिय भाग लिएका थिए । त्यस बेला निरपेक्षता रहेमा नेपालको परंपरागत धर्मको विरुद्ध ईशाई र मुस्लीम धर्मको मनोमानी हुनेछ र निरपेक्षता नग्रामा प्रजातन्त्रको सिद्धान्त विपरीत हुनेछ भन्ने दुबे कुरामा प्रश्न उत्तर भएको थियो । प्रजातन्त्र र जनभावनानुकूल निरपेक्षता नै संविधानमा उल्लेख हुनु नितान्त आवश्यक छ भनी मंचबाट उत्तर दिनेहरूमा प्राध्यापक आशाराम शाक्य, परशुराम राई, सुरेश आले र लोकदर्शन वज्राचार्य हुनुहुन्थ्यो ।

नेपालभाषा, नेपाली र अंग्रेजीमा बहाले ७० बटाभन्दा बढी पुस्तकहरू लेखनुभएको छ । विशेषतः बुद्धकालीन गृन्थमाला नेपालीभाषाको माध्यमबाट त्रिपिटकको ज्ञान प्राप्त गर्नेहरूका लागि बहाँको असीम देन ग्रन्थसंख्या रहेको छ । बहाँको जीवनको अन्तिम इच्छा नेपाललाई राज्यस्तरबाट सबै धर्मबराबर गर्न धर्मनिरपेक्ष राज्य घोषणा गर्नुथियो ।

धर्मचक्र प्रवर्तन दिवस मनाइयो

२०४७ असार २४, काठमाडौं-

यहाँको धर्मचक्र तःनति खलःको आयोजनामा २५३४ ओं धर्मचक्र प्रवर्तन दिवस भवान् बुद्धको प्रतिमासहित प्रभातफेरी र सपारोह गरी मनाइयो । सो बेला प्रसुख अतिथिको आसनबाट निर्माण, यातायात तथा

आपूर्ति मन्त्री मार्शल जुलुम शाक्यले मनुभयो—“शान्ति, अंहसा र धार्मिक स्वतन्त्रताको आग्रह गर्ने भगवान् बुद्ध नेपालपुत्र महामानव हुनुहुन्छ । हात्रो नेपालको लागि धार्मिक स्वतन्त्रता अपरिहार्य छ । विगत सरकारको पालामा नेपालमा बुद्धधर्मप्रति अन्याय, अत्याचार गरिएको थियो । त्यसरी धर्मको नाउंमा एकले अरुको धर्मलाई खिचोमिचो गरिनुहुन्न ।” खलःका सल्लाहकार कृष्णभाइ महर्जनद्वारा स्वागतभाषण र अध्यक्ष शिवमान डंगोलद्वारा धन्यवाद ज्ञापन गरिएको सो बेला धर्मचक्र प्रबर्तन समारोह समितिका अध्यक्ष भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरले खलःलाई प्रशंसापत्र प्रदान गर्नुभएको थियो । गणभाविहारद्वारा स्थापना भई प्रति वर्ष पाले पालोसंग आयोजना गर्ने नियम बाँधेका यस दिवसमा हात्तीमाथि बुद्धको प्रतिमा विराजमान गराई नगर परिक्रमा पनि गर्ने गरिन्छ ।

रक्तदान

२०४७ वैशाख २६, काठमाडौं-

मानवतावादी महामानव भगवान् गौतम बुद्धको २५३४ औं जन्मजयन्तीको उपलक्ष्यमा स्थानीय बुद्धजयन्ती समारोह समितिको आयोजनामा आनन्दकुटीमा भएको रक्तदान कार्यक्रममा ३० जना महानुभावहरूले आपनो शरीरका अमूल्य रक्तदान गरी भगवान् बुद्धप्रति श्रद्धा व्यक्त गरेका छन् । रक्तदान गर्नहरू निम्न प्रकार छन्—

१) मंत्रीमान कंसाकार, केलटोल २) सुन्दर-कुमार श्रेष्ठ, खिचापोखरी ३) ध्रुव मानन्धर, चसांदू ४) राजु मानन्धर, आनन्दकुटी विद्यापीठ ५) प्रेम थापा आनन्दकुटी विद्यापीठ ६) सालबाबु माली, आनन्दकुटी

मुद्रकः— शोभाभगवती प्रिन्टिङ प्रेस, ढल्को, क्षेत्रपाटी, ये फोन नं. २-१२५६१

विद्यापीठ ७) धर्मरत्न मानन्धर, थानकोट ८) प्रवीण श्रेष्ठ, डिल्ली बजार ९) कृष्णदेवी मानन्धर, डिल्लीबजार १०) रत्नबहादुर श्रेष्ठ ११) यशोदा स्थापित, बांगमूढा १२) भूषण श्रेष्ठ, डिल्लीबजार १३) सुश्री सरोजिनी तुलाधर, कालिमाटी १४) गोविन्दशरण मास्के, ब्रह्मटोल १५) बलराम कपाली, डल्लू १६) रोशनलाल श्रेष्ठ, असन १७) धीरेन्द्र नकर्मी, कुसुमबियालाली १८) राजेन्द्र मानन्धर, चसांदू १९) अजन्ता ताम्राकार, मरुतगोचिमा: २०) बीणा श्रेष्ठ, चाबहिल २१) सरोज मानन्धर, चसांदू २२) अनगरिका अभया, पाटन २३) आर. बी. बज्र, पाटन २४) अञ्जनी जोशी, नवसाल २५) रेणु मुनिकार, मालिगाउँ २६) भरत माली, मरुद्वाखा २७) अमूल्य रत्न ताम्राकार, मरुतगोचिमा: २८) सुशोभनरत्न शाक्य, कवा बहाल २९) जानोदय तुलाधर केलटोल ३०) भरतकुमार थाया, भोटाहिटी ।

धर्मदेशना

२०४७ श्रावण १३, काठमाडौं--

भगवान् बुद्धको आराधना गरी परम्परागत बुद्धधर्मानुकूल स्वयम्भू स्थानमा महिनाभर बाजा गाजा सहित स्तोत्रपाठ आदि गर्ने गुंता महिनाको उपलक्ष्यमा यहाँको मञ्जुश्रीनक महाविहार संरक्षण सुधार संघको आयोजनामा भिक्षु सुदर्शन महास्थविरद्वारा धर्मदेशना भयो । धर्मदेशना गर्दै वहाँले बताउनुभयो, ‘बुद्ध आदर्शको पाद हो तर वहाँ एक महामानव हुनुहुन्छ । नेपालपुत्र वहाँप्रति द्वेष गरी वहाँका शिष्य बौद्धरूप्रति दमन गर्न सुनारेले गर्ने सुनको काम र दमाईले गर्ने सुजीकारको काम दिइ [बाकी पहिलो कभरको भित्री पेजमा]